

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Rundskriv

Nr.

I-2/2019

Vår ref

19/1032

Dato

28. februar 2019

Redigert 28. juni 2019

Erstatter I-2/2017

Spesialistforskriften med kommentarer

Spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for leger

1. INNLEDNING	5
2. SPESIALISTUTDANNING OG SPESIALISTGODKJENNING AV LEGER	7
2.1 Spesialitetene	7
2.2 Utdanningens første, andre og tredje del.....	8
2.3 Læringsmål, utdanningstid og læringsarenaer	8
2.4 Digital kompetanseportal	9
2.5 Strukturerte utdanningsløp	9
2.6 Aktørenes roller og ansvar	10
2.7 Andre styringssystemer	11
3. KOMMENTARER TIL BESTEMMELSENE I FORSKRIFTEN	12
Kapittel 1 Innledende bestemmelser	12
§ 1 Saklig virkeområde	12
§ 2. Spesialistutdanningen for leger	14
Første ledd (utdanningens lengde)	15
Andre ledd (utdanningens tre deler).....	15
Tredje ledd (veiledning og supervisjon av kvalifisert lege)	16
Fjerde ledd (åpen uselektert allmennpraksis og veiledningsgruppe)	16
Femte og sjette ledd (vesentlig del ved godkjent eller tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet)	17
Syvende ledd (læringsmål)	19
Kapittel 2. Roller og ansvar i spesialistutdanningen for leger	21
§ 3. Helsedirektoratet	21
Første ledd (følge med på helheten og kvaliteten i spesialistutdanningen)	21
Andre og tredje ledd (konkrete oppgaver lagt til Helsedirektoratet)	22
§ 4. De regionale helseforetakene	23
Første ledd (oppgaver lagt til de regionale helseforetakene)	23
Andre ledd (tjeneste i spesialisthelsetjenesten ved spesialisering i allmennmedisin)	23
§ 5. Kommunen	25
Første ledd (ansvar for utdanningens første del).....	25
Andre ledd (ansvar for spesialistutdanningen i allmennmedisin).....	25
§ 6. Legeforeningen	27
Første ledd (faglige råd fra Legeforeningen).....	27
Andre ledd (læringsaktiviteter for allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin)	28
§ 7. Lege i spesialisering	29
Kapittel 3 Stillinger for leger i spesialisering	30
§ 8. Krav til stillinger og praksis for leger i spesialisering	31
Første ledd (særskilte stillinger for leger i spesialisering)	31
Andre ledd (utlysning av stillingene).....	32
Tredje ledd (heltid og mulighet for deltid).....	32

Fjerde ledd (heltid/deltid tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet)	32
§ 9. Generelle vilkår for tiltredelse	34
Første ledd (autorisasjon eller lisens, språkkunnskaper)	34
Andre ledd (tilsvarende krav for registrert utdanningsvirksomhet)	35
§ 10. Tilleggsvilkår for stillinger i utdanningens første del	36
Første ledd (aksept av tilbud om stilling i første del hindrer aksept av nytt tilbud)	36
Andre ledd (hindre gjennomføring av spesialistutdanningens første del to ganger)	36
§ 11. Opprettelse og fordeling av stillinger i utdanningens første del	38
§ 12. Utlysning av stillinger i utdanningens første del	39
Første ledd (utlysning i stillingsportalen)	39
Tredje ledd (registrering av aksept av stilling)	39
§ 13. Kobling av stillinger i utdanningens første del	41
§ 14. Fullføring av utdanningens første del etter fravær	42
Første ledd (tilbud om å fullføre utdanningens første del hos samme arbeidsgiver)	43
Andre til sjette ledd (tilbud om fullføring i ny stilling)	43
§ 15. Ny stilling i utdanningens første del i særlige tilfeller	44
§ 16. Tilskudd til kommunene	45
§ 17. Ansvar for utdanningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del	46
§ 18. Tilleggsvilkår for stillinger i utdanningens andre og tredje del	47
Første ledd (rekkefølgekrav)	47
Andre ledd (registrerte utdanningsvirksomheter)	49
Kapittel 4 Utdanningsvirksomheter for leger	50
§ 19. Utdanningsvirksomheter	50
Første ledd (godkjent utdanningsvirksomhet)	50
Andre ledd (registrert utdanningsvirksomhet)	51
§ 20. Godkjenning av utdanningsvirksomheter	53
Første ledd (søknad)	53
Andre ledd (spesialitetsspesifikk godkjenning)	53
Tredje ledd (vilkår for godkjenning)	54
§ 21. Registrering av utdanningsvirksomheter	55
§ 22. Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen	56
Første ledd (utdanningsvirksomhetens oppgaver)	57
Andre ledd (dispensasjon fra kravet om ansatte spesialister)	59
§ 23. Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen	60
§ 24. Godkjente utdanningsvirksomheters gjennomføring av internundervisning	62
§ 25. Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege	63
Første ledd (utdanningsvirksomhetens oppgaver)	64
Andre og tredje ledd (krav til veilederen)	66
Fjerde og femte ledd (fritak fra kravet om at veilederen må være spesialist)	67
§ 26. Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål	68
Første ledd (løpende vurdering av læringsmål)	68
Andre, tredje og fjerde ledd (rett til ny vurdering dersom læringsmål ikke oppnås)	70
§ 27. Vurdering av de godkjente utdanningsvirksomhetene	72
Første ledd (Helsedirektoratets oppfølging av virksomhetene)	72
Andre ledd (tilbaketrekking av godkjenning)	73
Tredje ledd (faglige råd fra Legeforeningens spesialitetskomiteer)	73
§ 28. Vurdering av de registrerte utdanningsvirksomhetene	74
Første ledd (plikt til å melde inn vesentlige endringer)	74
Andre ledd (Helsedirektoratets oppfølging av virksomhetene)	74

Tredje ledd (oppfølging med råd og veiledning)	75
Kapittel 5 Spesialistgodkjenning av leger	76
§ 29. Spesialistgodkjenning	76
Første ledd (vilkår som må være oppfylt)	76
Andre ledd (avslag ved tilbakekallelsegrunner).....	78
Tredje ledd (unntak fra krav ved innføring av ny legespesialitet)	78
§ 30. Behandling av søknader	80
§ 31. Beregning av utdanningstid	81
Første ledd (om samlet utdanningstid)	82
Andre ledd (deltid)	83
Tredje og fjerde ledd (fravær som skal telle med ved beregningen av utdanningstiden)	83
Femte ledd (spesialistutdanning fra et annen spesialitet og deler av spesialistutdanningen fra samme spesialitet i et annet land).....	84
§ 32. Spesialistutdanning som er delvis gjennomført i et annet land	86
Første ledd (læringsaktiviteter i utlandet)	86
Andre ledd og tredje ledd (vurdering av om læringsmålene er oppnådd)	86
§ 33. Konvertering av spesialistgodkjenning fra andre land	88
Første ledd (internasjonal avtale, nordisk overenskomst).....	88
Andre ledd (tredjelandsutdannede).....	89
Tredje ledd (utdannet i EU/EØS)	90
Kapittel 6 Spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger	91
§ 34. Spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger	91
Kapittel 7 Klager, overgangsregler og ikrafttredelse	92
§ 35. Klage på Helsedirektoratets vedtak	92
§ 36. Overgangsregler som følge av avvikling av turnus	93
Første ledd (turnus likestilles med utdanningens første del).....	93
Andre ledd (rett til å fullføre påbegynt turnustjeneste)	94
Tredje ledd (reststillinger)	94
§ 37. Overgangsregler for spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger	95
Første ledd (innvilgede godkjenninger beholdes)	96
Andre ledd (under spesialisering i en av sykehusspesialitetene).....	96
Tredje ledd (under spesialisering i allmenmedisin, samfunnsmedisin eller arbeidsmedisin).....	98
Fjerde ledd (unntak fra første del for leger med grunnleggende legeutdannede fra EØS-land)	100
§ 38. Overgangsregler for godkjenning av utdanningsvirksomheter og registrering av utdanningsvirksomheter	101
Første ledd (søknad om godkjenning innen 1. mars 2019)	101
Andre ledd (søknad om registrering innen 1. juni 2019)	101
§ 39. Ikrafttredelse	102
Første ledd (bestemmelser om utdanningens første del).....	102
Andre ledd (bestemmelser om utdanningens andre og tredje del).....	102

1. INNLEDNING

Dette rundskrivet inneholder en beskrivelse av ordningen med spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger (Kapittel 2) og en gjennomgang av spesialistforskriftens bestemmelser med kommentarer som utdyper innholdet i bestemmelsene (Kapittel 3). Formålet med rundskrivet er å gi veiledning om ordningen med spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger og spesielt om hvordan spesialistforskriften skal forstås.

Forskrift om spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for leger og tannleger (spesialistforskriften) ble vedtatt ved forskrift 8. desember 2016 nr. 1482. Med vedtakelsen ble det innført en ny ordning med spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger. Spesialistforskriften regulerte i første omgang fullt ut alle legespesialitetene unntatt allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin. Spesialistforskriften ble endret ved forskrift 16. februar 2017 nr. 193, forskrift 19. desember 2018 nr. 2171 og forskrift 21. juni 2019 nr. 854. De første endringene omfattet enkelte justeringer. De neste medførte at også spesialistutdanningen og spesialistgodkjenningen i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin ble fullt ut regulert i spesialistforskriften. De siste endringene omfattet utvidelse av fraværsgrensen for leger under spesialistutdanningens første del og fritak fra enkelte krav for spesialistgodkjenning ved opprettelse av nye spesialiteter.

Forskriften trådte i kraft 1. mars 2017 for utdanningens første del og 1. mars 2019 for utdanningens andre og tredje del.

Første versjon av dette rundskrivet ble utgitt 16. februar 2017 og redigert 22. juni 2017. Forskriftsendringene som ble vedtatt 19. desember 2018 førte til en rekke endringer av forskriften. Revidert versjon av rundskrivet ble utarbeidet i lys av disse endringene. Etter nye forskriftsendringer har også denne versjonen av rundskrivet blitt redigert 28. juni 2019.

Spesialistforskriften består av sju kapitler:

Kapittel 1 Innledende bestemmer

Kapittel 2 Roller og ansvar i spesialistutdanningen for leger

Kapittel 3 Stillinger for leger i spesialisering

Kapittel 4 Utdanningsvirksomheter for leger

Kapittel 5 Spesialistgodkjenning av leger

Kapittel 6 Spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger

Kapittel 7 Klager, overgangsregler og ikrafttredelse

Forskriften har to vedlegg. Vedlegg 1 lister opp gjeldende legespesialiteter. Vedlegg 2 regulerer læringsmålene for spesialistutdanningen av leger, og er igjen inndelt i to deler: Del A omfatter læringsmål i utdanningens første del og læringsmål i felles kompetansemoduler i alle utdanningens tre deler. Del B omfatter læringsmål for den enkelte legespesialitet i utdanningens andre og tredje del.

Deler av forskriften er en gjennomføring av EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2005/36/EF av 7. september 2005 om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner).

Det aller meste av spesialistforskriften regulerer spesialistutdanningen og spesialistgodkjenningen av leger. Spesialistutdanningen og spesialistgodkjenning av tannleger er regulert i en egen bestemmelse i forskriftens kapittel 6 og omtales kun kort i tilknytning til denne bestemmelsen.

2. SPESIALISTUTDANNING OG SPESIALIST- GODKJENNING AV LEGER

Dagens ordning for spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger stiller tydelige krav til spesialistutdanningen og legger til rette for utvikling av kvaliteten i spesialistutdanningen. De ulike aktørens oppgaver er også fastsatt. Spesialistutdanningen og spesialitetsstrukturen er rettet inn mot fremtidens helseutfordringer og tar opp i seg ny fagutvikling, endringer i pasient- og legerollen og reformene i helsesektoren.

Spesialistutdanningen består av en første del som er felles for alle leger som skal gjennomføre en spesialistutdanning i norsk helse- og omsorgstjeneste. Deretter består den av en eller to deler som er spesialitetsspesifikke.

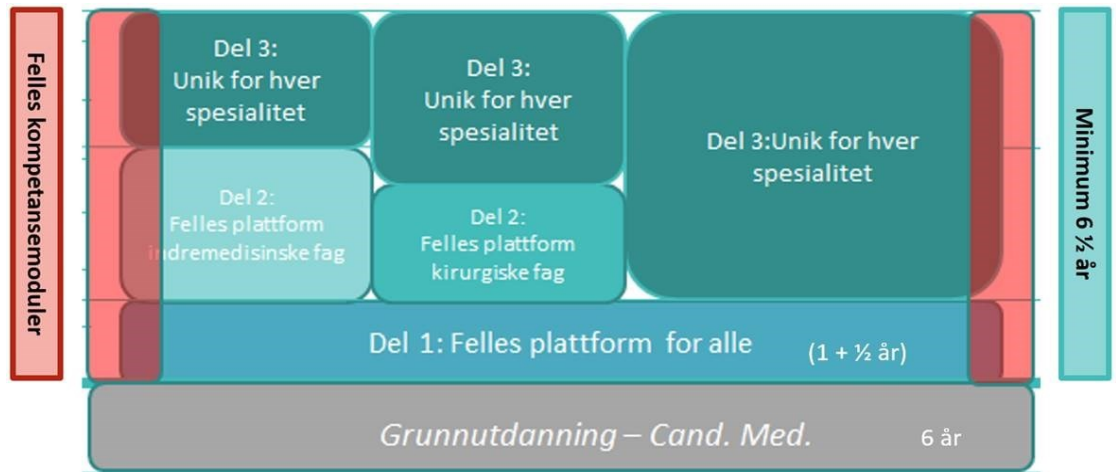
2.1 Spesialitetene

Sykehusspesialitetene utgjør det store flertallet av legespesialitetene. I tillegg kommer spesialitetene allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin. Spesialistutdanningen i sykehusspesialitetene gjennomføres primært ved sykehus, mens utdanningen i allmennmedisin primært gjennomføres i primærhelsetjenesten. Utdanningen i samfunnsmedisin gjennomføres primært i offentlig helseforvaltning, og arbeidsmedisin gjennomføres i spesialisthelsetjenesten og i bedriftshelsetjenesten

Sykehusspesialitetene og spesialitetene allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin er regulert likt, såfremt forskjellen mellom dem ikke tilsier forskjellig regulering. Der reguleringen er ulik fremgår dette eksplisitt av forskriften.

2.2 Utdanningens første, andre og tredje del

Utdanningen deles inn i to eller tre deler, jf. følgende modell:

Første del er en felles plattform for alle spesialitetene. For grupper av beslektede spesialiteter (for eksempel innen kirurgiske og medisinske fag) er det en andre del med felles fag. Tredje del er en spesialitets-spesifikk del for hver enkelt spesialitet. For mange spesialiteter er det ikke en andre del og derfor i stedet en direkte overgang fra den første delen til den spesialitetsspesifikke tredje delen.

I tillegg til disse delene omfatter utdanningen felles kompetansemoduler i fag som er nødvendige for den moderne legerollen. Dette er et sett av læringsmål, som gjelder for alle spesialiteter og som strekker seg gjennom hele utdanningsforløpet til den enkelte lege i spesialisering.

Ofte brukes uttrykkene LIS1, LIS2 og LIS3 om leger som er ansatt i utdanningsstillinger i henholdsvis første, andre og tredje del. I dette rundskrevet brukes uttrykket LIS1 i enkelte sammenhenger.

2.3 Læringsmål, utdanningstid og læringsarenaer

Oppnådde læringsmål er grunnlaget for spesialistgodkjenningen og selve spesialistutdanningen skal ha en varighet på minimum seks og et halvt år. Det forutsetter blant annet tilstrekkelig veiledning og supervisjon.

Foruten spesialitetsspesifikke læringsmål er det lagt vekt på etikk, kommunikasjon, brukermedvirkning, helsesystemkunnskap, samhandling og annen kunnskap som er felles for alle leger i spesialisering. Disse læringsmålene inngår i felles kompetansemoduler, og er viktige for å fylle dagens og morgendagens legerolle. Det er også lagt vekt på nye pedagogiske læringsformer, for eksempel e-læring og simulatortrening. Klinisk forskning skal kunne inngå i utdanningsløpene.

Med læringsarena menes et sted der legen kan oppnå læringsmål. Det skal være en enhet med en leder med personal-, fag-, og/eller administrativt ansvar. En læringsarena på sykehus kan være klinikk, divisjon, avdeling, seksjon eller lignende. Læringsarena i kommunen kan være fastlegekontor, helsestasjon, sykehjem med mer.

2.4 Digital kompetanseportal

De regionale helseforetakene har etablert en digital kompetanseportal for dokumentasjon og oppfølging av leger i spesialisering. Helse- direktoratet etablerer en lignende portal til bruk for kommuner og for private/ideelle utdanningsvirksomheter, som ikke allerede har egen løsning, slik at godkjenning av læringsmål og oppfølging av leger i spesialisering kan skje digitalt også utenfor spesialisthelsetjenesten.

Godkjenning av oppnådde læringsmål, dokumentasjon av utførte læringsaktiviteter, gjennomført veiledning og supervisjon og bruk av ulike læringsarenaer dokumenteres digitalt i kompetanseportalen. Kompetanseportalen gjør det mulig for leger i spesialisering å ha hele spesialistløpet dokumentert i samme system og synlig for ulike involverte aktører. Den gjør det også enklere for legene å sende en komplett søknad om spesialistgodkjenning når spesialiseringen er fullført.

2.5 Strukturerte utdanningsløp

Den enkelte leges spesialistutdanning skal bestå av et strukturert utdanningsløp som skal fremgå av en individuell plan for den enkelte lege i spesialisering. Legenes spesialistutdanning skal i hovedsak gjennomføres mens de er ansatt ved en godkjent utdanningsvirksomhet eller mens de er tilknyttet en registrert utdanningsvirksomhet ved ansettelse eller avtale.

2.6 Aktørenes roller og ansvar

Mange aktører har viktige roller å fylle for å ivareta og utvikle spesialistutdanningen.

Spesialistutdanningen av leger skjer i første rekke i praksisfeltet – i daglig arbeid i spesialisthelsetjenesten og andre deler av helse- og omsorgstjenesten. Derfor er mye av ansvaret for utdanningen lagt til tjenesten. Utdanningsvirksomhetene har ansvar for å legge til rette for at legene i som er i spesialisering, kan oppnå læringsmålene.

Utdanningsvirksomheter kan være enten godkjente eller registrerte. Se nærmere om dette i kommentarene til § 19 (Utdanningsvirksomheter). For sykehusspesialitetene skal den vesentlige delen av spesialistutdanningen gjennomføres ved godkjent utdanningsvirksomhet, mens for spesialiteten allmennmedisin skal den vesentlige delen av spesialistutdanningen gjennomføres tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet, som må være en kommune. For spesialitetene samfunnsmedisin og arbeidsmedisin skal den vesentlige delen av spesialistutdanningen gjennomføres ved godkjent utdanningsvirksomhet eller tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet.

Utdanningsvirksomhetene skal sørge for/legge til rette for at utdanningen av spesialister skjer innen faglig forsvarlige rammer og på en måte som sikrer tilstrekkelig kvalitet og gjennomstrømming i utdanningsløpet.

Utdanningsvirksomhetene skal videre utarbeide planer for hvordan utdanningen skal ivaretas. Planene inngår som en del av Helse- og omsorgsdepartementets godkjenning eller registrering av den enkelte utdanningsvirksomhet. Arbeidet med spesialistutdanningen skal være ledelsesforankret.

Helse- og omsorgsdepartementet har ansvaret for forvaltningen av lover og forskrifter. Departementet stiller i tillegg krav i styringslinjen til de regionale helseforetakene og til Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet har et overordnet faglig ansvar for utdanningen, blant annet ved å fastsette læringsmål for spesialitetene, godkjenne eller registrere utdanningsvirksomhetene og godkjenne legespesialistene. Helsedirektoratet skal følge med på helheten og kvaliteten i spesialistutdanningen, i tråd med direktoratets generelle rolle i å følge med i utviklingen av tjenesten.

De regionale helseforetakene har for sykehusspesialitetene ansvar for at regionens behov for utdanning av spesialister blir dekket, og for å legge til rette for helhetlige utdanningsløp. De skal også opprette regionale utdanningssentre ved regionsykehusene som skal ha ansvar for å utvikle og gjennomføre læringsaktiviteter.

Kommunene har også ansvar for utdanningen av spesialister, både i et halvt år under utdanningens første del og i tillegg særlig ved å legge til rette for utdanning av spesialister i allmennmedisin. Kommunen skal blant annet bidra til at spesialistutdanningen i allmennmedisin gjennomføres i åpen uselektert allmennpraksis og kommunale stillinger der det ytes tjenester i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven, slik at det blir nødvendig tilgang på spesialister i allmennmedisin. Videre skal kommunen bidra til helhetlige utdanningsløp på tvers av kommuner, private aktører, andre aktuelle aktører og læringsarenaer i spesialisthelsetjenesten. De skal videre bidra til samarbeid med andre kommuner for å oppnå en samordnet og harmonisert utdanning på tvers av kommunegrensene.

Helsedirektoratet skal på flere områder be Legeforeningens spesialitetskomiteer om faglige råd. Ved spesialisering i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin har Legeforeningen også en sentral rolle i å tilby læringsaktiviteter i tråd med læringsmålene.

Spesialistforskriften gir mer detaljerte bestemmelser om aktørenes roller.

2.7 Andre styringssystemer

I tillegg til spesialistforskriften, har også andre ordninger og styringsformer som er forankret i andre lover og forskrifter betydning for spesialistutdanningen. For eksempel ivaretar universitetene viktige oppgaver i henhold til instruksene til de regionale helseforetakene om samarbeid med universiteter og høyskoler og de tilhørende samarbeidsorganene. Og, ikke minst, setter andre lover og forskrifter som regulerer virksomheten i helse- og omsorgstjenesten, rammer for spesialistutdanningen, jf. blant annet at en stor del av legeårsverkene i spesialisthelsetjenesten utføres av leger i utdanningsstillinger. Disse er ikke nærmere omtalt i dette rundskrivet.

3. KOMMENTARER TIL BESTEMMELSENE I FORSKRIFTEN

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Saklig virkeområde

Forskriften gjelder spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger innen avgrensede deler av de medisinske fagområdene, jf. forskriftens vedlegg 1.

Forskriften gjelder også spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger der dette er særskilt angitt, jf. § 34.

Kommentarer til § 1

Forskriften regulerer primært spesialistutdanningen og spesialistgodkjenningen av leger. Forskriften har i tillegg én bestemmelse om spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger, se § 34 (Spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger).

Forskriften regulerer spesialistutdanningen for de gjeldende medisinske spesialitetene. Spesialitetene fremgår av opplistingen i forskriftens vedlegg 1.

Forskriften regulerer bare utdanningsmessige aspekter av forholdet mellom legen, og utdanningsvirksomheten eller andre virksomheter der legen gjennomfører deler av utdanningen.

Spesialistforskriften har ikke egne regler om forsvarlig yrkesutøvelse. For leger i spesialisering gjelder kravet til forsvarlig yrkesutøvelse, på samme måte som for annet helsepersonell. Forsvarlighetskravet retter seg mot den enkelte lege i spesialisering så vel som virksomheten der legen arbeider. Kravet gjelder alle aspekter av tjenesten. Det følger av helsepersonelloven § 4 at en lege "skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig." Videre skal legen "innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, og skal innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig." Et tilsvarende forsvarlighetskrav er fastsatt for spesialisthelsetjenestene etter spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 og for kommunene etter helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1.

I alvorlige tilfeller av brudd på forsvarlighetskravet må det sendes melding til Statens helsetilsyn for vurdering av tilbakekall av

autorisasjonen. Tilbakekall av autorisasjon reguleres ikke av spesialistforskriften, men av helsepersonelloven § 57, jf. § 53 andre ledd.

Arbeidsgiver har overfor leger som er ansatt både plikter og rettigheter i samsvar med arbeidsrettslige regler. Legen som er ansatt hos en arbeidsgiver skal, på sin side, utføre arbeidsoppgaver og vil være underlagt arbeidsgiverens instruksjonsmyndighet. Forskriften regulerer ikke dette. Forskriften regulerer heller ikke legens arbeidstid eller oppsigelsesvern. Dette følger av arbeidsmiljøloven og andre arbeidsrettslige regler.

§ 2. Spesialistutdanningen for leger

Spesialistutdanningen for leger omfatter praktisk tjeneste, teoretisk undervisning og andre læringsaktiviteter i minst seks og et halvt år etter tildelt autorisasjon eller lisens.

Utdanningens første del består av klinisk praksis i tolv måneder i spesialisthelsetjenesten og deretter seks måneder i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Utdanningens andre del omfatter læringsaktiviteter som skal gi felles kunnskap for noen av spesialitetene. Utdanningens tredje del omfatter spesialitetsspesifikke læringsaktiviteter for hver enkelt spesialitet, enten direkte etter første del eller etter andre del.

Den praktiske tjenesten skal gjennomføres under veiledning og supervisjon av kvalifiserte leger. Under spesialistutdanningen i allmenntjenestemedisin skal veiledningen i gjennomsnitt utgjøre minimum tre timer per måned i 10,5 av årets måneder.

Minst to år av spesialistutdanningen i allmenntjenestemedisin skal gjennomføres i åpen uselektert allmenntjenestep praksis. De to årene skal beregnes etter kravene i § 31. Spesialistutdanningen i allmenntjenestemedisin og arbeidsmedisin skal omfatte deltakelse i veiledningsgruppe over to år. Spesialistutdanningen i samfunnsmedisin skal omfatte deltakelse i veiledningsgruppe over tre år.

Den vesentlige delen av spesialistutdanningen skal gjennomføres ved en godkjent utdanningsvirksomhet, jf. § 19 første ledd, eller tilknyttet en registrert utdanningsvirksomhet, jf. § 19 andre ledd. Utdanning utenfor godkjente eller registrerte utdanningsvirksomheter kan gjennomføres der dette er avtalt mellom utdanningsvirksomheten og andre virksomheter.

Den vesentlige delen av spesialistutdanningen for sykehusspesialitetene skal gjennomføres ved godkjente utdanningsvirksomheter. Den vesentlige delen av spesialistutdanningen i allmenntjenestemedisin skal gjennomføres tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter. Den vesentlige delen av spesialistutdanningen i samfunnsmedisin og arbeidsmedisin skal gjennomføres ved godkjente utdanningsvirksomheter eller tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter.

Utdanningen skal baseres på læringsmål som følger av forskriftens vedlegg 2. Med læringsmål menes hva en legespesialist skal forstå, kunne eller være i stand til å utføre. Krav til gjennomførte prosedyrer kan for enkelte spesialiteter inngå i læringsmålene.

Kommentarer til § 2

Bestemmelsen regulerer grunnleggende sider ved spesialistutdanningen av leger. Dette inkluderer regler om utdanningens lengde, utdanningens tre deler, kravet om veiledning og supervisjon, kravet om åpen uselektert allmennpraksis ved utdanning i allmennmedisin, kravet om deltakelse i veiledningsgruppe ved utdanning i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin, kravet om at den vesentlige delen av utdanningen skal gjennomføres ved godkjent utdanningsvirksomhet eller tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet samt kravet om at utdanningen skal baseres på forskriftens læringsmål.

Første ledd (utdanningens lengde)

Kravet om utdanningstid på minst seks og et halvt år er fastsatt for å oppfylle kravene etter EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv artikkel 25 om legespesialistutdanningen. Samlet utdanningstid regnes ut i samsvar med forskriften § 31 (Beregning av utdanningstid).

Utdanningen skal gjennomføres etter fullført grunnutdanning i medisin. Hva som menes med fullført grunnutdanning forklares nærmere i kommentarene til § 31 første ledd. Se også kommentarene til § 9 om vilkår for tiltredelse.

Andre ledd (utdanningens tre deler)

For alle spesialitetene omfatter spesialistutdanningen en felles første del med en varighet på ett og et halvt år. Ett år av den første delen skal gjennomføres i spesialisthelsetjenesten og et halvt år i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det følger av bestemmelsens formulering "deretter" at læringsmålene i spesialisthelsetjenesten må være oppnådd før legen kan gå videre til den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Leger som ikke oppnår alle læringsmålene i spesialisthelsetjenesten, mister retten til koplet stilling og må gjennomføre resten av utdanningens første del via restplasser, se §13 (Kobling av stillinger i utdanningens første del).

For noen spesialiteter omfatter utdanningen i tillegg en andre del, med læringsaktiviteter som er felles med andre spesialiteter. For alle spesialitetene omfatter utdanningen også en spesialitetsspesifikk tredje del med læringsaktiviteter for hver enkelt spesialitet. Utdanningens andre og tredje del gjennomføres ikke nødvendigvis hver for seg. De kan alternativt gjennomføres integrert/overlappende. For

spesialiteter som ikke har en andre del, går utdanningen direkte fra første til tredje del.

Det er ikke fastsatt noen varighet på tjenestetiden i utdanningens andre og tredje del. Samlet sett må likevel tjenestetiden under enten både andre og tredje del eller bare tredje del ha en varighet på minst fem år, for at tjenestetiden sammen med utdanningens første del skal utgjøre minst seks og et halvt år.

Utdanningens første del må være gjennomført før legen kan begynne på andre eller tredje del av utdanningen. Se nærmere om dette rekkefølgekravet i kommentarene til § 18 (Tilleggsvilkår for stillinger i utdanningens andre og tredje del) første ledd.

Tredje ledd (veiledning og supervisjon av kvalifisert lege)

Det stilles krav om at den praktiske tjenesten skal gjennomføres under veiledning og supervisjon av kvalifisert lege. Det følger av forskriftens § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) første ledd c og d at utdanningsvirksomheten skal legge til rette for at legen får nødvendig veiledning og supervisjon, samt at utdanningsvirksomheten skal oppnevne en individuell veileder. Nærmere krav til veilederen følger av § 25 andre og tredje ledd.

For å sikre et minimumsomfang på veiledningen for leger under spesialisering i allmennmedisin, skal veiledningen i gjennomsnitt være på minst tre timer per måned i 10,5 av årets måneder. At dette er satt som et gjennomsnittskrav, medfører at timetallet kan variere noe fra måned til måned ut i fra hva som er mest hensiktsmessig. Samtidig må veiledningen til sammen være på minst 31,5 timer i løpet av et år. Tilskudd til utdanningsvirksomhetene til veiledningen gis for inntil 31,5 timer per år i fem år.

Fjerde ledd (åpen uselektert allmennpraksis og veiledningsgruppe)

Her stilles særlige krav til spesialistutdanningene i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin.

For spesialistutdanningen i allmennmedisin stilles det krav om at minst to år av utdanningen må gjennomføres i åpen uselektert allmennpraksis. Åpen uselektert allmennpraksis er en praksis som er åpen for alle pasienter, uten noen forutgående siling eller utvelgelse av pasienter eller sykdommer eller lidelser. Dette dreier seg hovedsakelig om praksis som fastlege. Som hovedregel skal lege i åpen uselektert allmennpraksis ha ansvar for egen liste, men det er i

særlige tilfeller mulig å gjennomføre utdanning i åpen uselektert allmennpraksis uten ansvar for egen liste. For spesialistutdanningene allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin stilles det videre krav om deltakelse i veiledningsgruppe. Deltakelse i gruppeveiledning er en viktig del av disse spesialistutdanningene. Veiledningen skal bidra både til å styrke oppfølgingen av den enkelte lege i spesialisering og å styrke kvaliteten på spesialistutdanningene for øvrig. Leger som spesialiserer seg i allmennmedisin og arbeidsmedisin skal delta i veiledningsgruppe over to år, mens leger som spesialiserer seg i samfunnsmedisin skal delta i veiledningsgruppe over tre år. Mange læringsmål som for sykehusspesialitetene oppnås gjennom ulike strukturerte læringsaktiviteter og deltakelse i fora som kun er tilgjengelig på sykehus, oppnås for spesialitetene allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin gjennom gruppeveiledning. Ved behov kan spesialisert kompetanse innhentes til gruppeveiledningen.

Femte og sjette ledd (vesentlig del ved godkjent eller tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet)

Den vesentlige delen av spesialistutdanningen skal gjennomføres ved en godkjent utdanningsvirksomhet eller tilknyttet en registrert utdanningsvirksomhet. Godkjente og registrerte utdanningsvirksomheter defineres i § 19 (Utdanningsvirksomheter). Virksomheten har ansvaret for utdanningen og oppgaver etter § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen), § 23 (Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen), § 24 (Godkjente utdanningsvirksomheters gjennomføring av internundervisning), § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) og § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål).

For sykehusspesialitetene skal den vesentlige delen av utdanningen gjennomføres ved godkjent utdanningsvirksomhet. Det vil ofte være behov for at godkjente utdanningsvirksomheter inngår avtaler med andre godkjente utdanningsvirksomheter som kan tilby læringsaktiviteter for oppnåelse av alle læringsmålene innen en spesialitet. For eksempel vil en del helseforetak måtte inngå avtaler med region-sykehus for å kunne tilby de høyspesialiserte læringsmålene.

For spesialiteten allmennmedisin skal den vesentlige delen av utdanningen gjennomføres tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet. Den registrerte utdanningsvirksomheten skal for spesialiteten allmennmedisin være en kommune, jf. § 19 andre ledd. For

spesialitetene samfunnsmedisin og arbeidsmedisin skal den vesentlige delen av utdanningen gjennomføres enten ved godkjente utdanningsvirksomheter, tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter eller ved en blanding av disse.

Kravet om at den vesentlige delen skal gjennomføres ved godkjent utdanningsvirksomhet eller tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet, innebærer at den øvrige delen av utdanningen kan gjennomføres ved eller tilknyttet andre virksomheter som kan tilby læringsaktiviteter for oppnåelse av noen læringsmål. Det forutsettes da at utdanningsvirksomheten inngår avtaler med for eksempel avtalespesialister, private eller andre aktuelle virksomheter. Dette gjelder også dersom utdanningsvirksomheten selv er en privat virksomhet, og det er behov for at denne inngår avtale om enkelte læringsmål, for eksempel med et helseforetak. Avtalen bør omfatte hvilke læringsmål virksomheten kan tilby og hvilke læringsarenaer som skal benyttes. Avtalen bør også omfatte veiledning og supervisjon, og hvordan det skal legges til rette for vurdering av oppnådde læringsmål.

Dersom lege i spesialisering tjenestegjør i en virksomhet som ikke er godkjent eller registrert utdanningsvirksomhet, vil utdanningsvirksomheten fremdeles ha ansvaret for utdanningen.

Ved vurderingen av hva som utgjør en vesentlig del må det foretas en skjønnsmessig helhetsvurdering, der både tid og læringsmål inngår. Her skal det tas utgangspunkt i kravet om minste utdanningstid på seks og et halvt år. En vesentlig del skal med andre ord vurderes ut ifra minimumstiden og ikke ut i fra legens faktiske samlede utdanningstid. Men det er tale om en skjønnsmessig vurdering, der også antall læringsmål og den tiden det normalt tar å oppnå læringsmålene kan være relevant.

Kravet skal først vurderes særskilt for utdanningens første del. Tjenesten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del, når den kommunale helse- og omsorgstjenesten verken vil være godkjent eller registrert utdanningsvirksomhet, vil være i samsvar med dette kravet. Deretter skal kravet vurderes helhetlig for hele utdanningsløpet. Utdanningsvirksomheten og legen må følge med på dette underveis og legge opp utdanningen med sikte på å oppfylle kravet. I siste hånd vil det likevel være Helsedirektoratet som vurderer om kravet om en vesentlig del er oppfylt, når søknaden om spesialistgodkjenning vurderes, jf. § 29 (Spesialistgodkjenning) første ledd bokstav b som henviser til § 2 (Spesialistutdanningen for leger).

Forskning kan inngå i utdanningsløpene. Leger i spesialisering i utdanningens andre eller tredje del kan ha forskningspraksis for eksempel ved å delta i gjennomføring av kliniske studier og klinisk behandlingsrettet forskning, ved forskerstillinger i utdanningsvirksomhetene, eller i forskerstillinger ved institusjoner som har avtale med utdanningsvirksomhetene der legene tjenestegjør. Forskningen kan innebære læringsaktiviteter som gir oppnåelse av læringsmål for spesialiteten. Det forutsettes at supervisjon og veiledning skjer i henhold til kravene som fremgår av forskriften. Lengden på et forskeropphold er ikke relevant. Det er kravene for å oppnå spesialistgodkjenning som må være oppfylt, herunder at alle læringsmålene i spesialiteten er oppnådd, at en vesentlig del av utdanningstiden skjer ved godkjente eller registrerte utdanningsvirksomheter, og at den samlede utdanningstiden er minst seks og et halvt år.

Syvende ledd (læringsmål)

Spesialistutdanningen skal baseres på læringsmål som er definert som "hva en legespesialist skal forstå, kunne eller være i stand til å utføre". For at en lege skal kunne *utføre* noe, må legen nødvendigvis både forstå og kunne prinsippene og grunnlaget for denne ferdigheten. Alternativene i definisjonen er med andre ord ikke ment som et enten/eller, dvs. at det ikke skal forstås slik at legen *enten* må kunne forstå, kunne *eller* være i stand til å utføre.

Læringsmålene utgjør det legen i løpet av spesialiseringen må tilegne seg for å kunne bli godkjent som legespesialist. Oppnåelsen av hvert enkelte læringsmål skal vurderes og dokumenteres løpende under utdanningen, jf. § 26.

Læringsmålene følger av forskriftens vedlegg 2. Vedlegg 2 er inndelt i to deler: Del A omfatter læringsmål i utdanningens første del og læringsmål i felles kompetansemøduler som strekker seg gjennom hele utdanningsløpet. Del B omfatter læringsmål for den enkelte legespesialiteten i utdanningens andre og tredje del. Læringsmålene fastsettes av Helsedirektoratet, jf. § 3 (Helsedirektoratet) andre ledd. Ved endringer i læringsmålene, skal direktoratet vurdere behovet for overgangsordninger for å ivareta hensynet til forutsigbarhet for legene og for å unngå at læringsaktiviteter unødige må gjennomføres på nytt.

Læringsaktiviteter er i all hovedsak praktisk tjeneste, men kan også omfatte kurs, teoretisk undervisning, simulatortrening med mer. Ulike læringsformer og pedagogiske tilnærminger kan brukes, for

eksempel simulering, e-læring, nettbaserte kurs, gruppeveiledning eller gruppeundervisning.

Helsedirektoratet fastsetter anbefalinger om læringsaktiviteter, jf. § 3 andre ledd. Disse angir hvordan utdanningsvirksomhetene *bør* innrette seg. De bør som et utgangspunkt legges til grunn av virksomhetene. Virksomhetene vil imidlertid kunne ha gode grunner for å velge andre løsninger, og er da ikke bundet til å følge anbefalingene.

Kapittel 2. Roller og ansvar i spesialistutdanningen for leger

§ 3. Helsedirektoratet

Direktoratet skal følge med på helheten og kvaliteten i spesialistutdanningen. For å bidra til enhetlig spesialistutdanning innen allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin kan direktoratet blant annet gi anbefalinger om utarbeidelse av og innhold i utdanningsvirksomhetenes utdanningsplaner.

Direktoratet kan fastsette endringer i forskriftens vedlegg 1 om legespesialitetene og i forskriftens vedlegg 2 om læringsmål. Direktoratet kan også gi anbefalinger om læringsaktiviteter og om vurderingsformer av leger i spesialisering.

Direktoratet fatter vedtak om spesialistgodkjenning, godkjenning eller registrering av utdanningsvirksomheter mv. som bestemt i denne forskriften.

Kommentarer til § 3

Bestemmelsen regulerer Helsedirektoratets rolle i spesialistutdanningen.

Første ledd (følge med på helheten og kvaliteten i spesialistutdanningen)

Helsedirektoratet skal følge med på helheten og kvaliteten i spesialistutdanningen, i tråd med direktoratets generelle rolle som er å følge med i utviklingen av tjenesten. Oppfølging av godkjente og registrerte utdanningsvirksomheter danner et viktig grunnlag for å følge med på kvaliteten, men også dybdestudier og benchmarking vil være viktige verktøy.

Spesialistutdanning som foregår innen primærhelsetjenesten er ikke knyttet opp mot et regionalt nivå for styring og koordinering, slik spesialistutdanningen i sykehusspesialitetene er med de regionale helseforetakene. Helsedirektoratet har derfor fått en særskilt rolle knyttet til å sikre nødvendig grad av enhet innenfor disse spesialistutdanningene. Direktoratet kan blant annet gi anbefalinger om utarbeidelse av og innhold i utdanningsvirksomhetenes utdanningsplaner (planenes innhold av læringsaktiviteter, læringsarenaer, vurderingsformer mv.). Det er likevel viktig å understreke at ansvaret for spesialistutdanning som gjennomføres i tilknytning til registrerte

utdanningsvirksomheter, ligger hos disse virksomhetene, jf. § 23 (Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen).

Andre og tredje ledd (konkrete oppgaver lagt til Helsedirektoratet)
Helsedirektoratet er gitt myndigheten til å fastsette nye eller endrede spesialiteter og læringsmål, og kan gi anbefalinger om læringsaktiviteter og om vurderingsformer for leger i spesialisering. Helsedirektoratet er videre blant annet gitt myndigheten til å fatte vedtak om spesialistgodkjenning og godkjenning eller registrering av utdanningsvirksomheter. Når det gjelder Legeforeningens rolle knyttet til dette, se forskriftens § 6 (Legeforeningen).

§ 4. De regionale helseforetakene

De regionale helseforetakene skal sørge for at regionens behov for utdanning av spesialister til spesialisthelsetjenesten blir dekket. Dette innebærer blant annet å sørge for

- a) at det er tilstrekkelig med stillinger for å sikre nødvendig tilgang på spesialister
- b) at det tilbys stillinger for å kunne ta sykehusdelen av utdanningens første del
- c) at det legges til rette for helhetlige utdanningsløp for utdanningens andre og tredje del i sykehusspesialitetene på tvers av helseforetak, private aktører, andre aktuelle aktører og eventuelle læringsarenaer i primærhelsetjenesten
- d) at det opprettes regionale utdanningssentra som skal ha ansvar for å utvikle og gjennomføre læringsaktiviteter
- e) samarbeid med andre regionale helseforetak for å bidra til en samordnet og harmonisert utdanning i hele landet.

De regionale helseforetakene skal også legge til rette for at leger i spesialisering i allmenntilleggsmedisin, kan få nødvendig praktisk tjeneste i spesialisthelsetjenesten.

Kommentarer til § 4

Bestemmelsen regulerer de regionale helseforetakenes rolle i spesialistutdanningen.

Første ledd (oppgaver lagt til de regionale helseforetakene)

Bestemmelsen regulerer de regionale helseforetakenes ansvar når det gjelder sykehusspesialitetene hvor spesialistutdanningene primært gjennomføres i sykehusene. De regionale helseforetakene skal sørge for konkrete oppgaver som fremgår av bokstavene a til e. Bestemmelsen angir ikke uttømmende de regionale helseforetakenes ansvar og oppgaver. For eksempel skal regionale helseforetak ha avtaler om samarbeid med universitetene om kursvirksomhet.

Andre ledd (tjeneste i spesialisthelsetjenesten ved spesialisering i allmenntilleggsmedisin)

De regionale helseforetakene skal også legge til rette for at leger i spesialisering i allmenntilleggsmedisin, som hovedsakelig gjennomføres i primærhelsetjenesten, kan få nødvendig praktisk tjeneste i spesialisthelsetjenesten.

Praksis i spesialisthelsetjenesten vil for de aller fleste inngå som en del av spesialiseringen i allmenntilleggsmedisin for å oppnå bestemte

læringsmål. For å sikre god gjennomstrømning i utdanningsløpet for leger som gjennomfører spesialistutdanning i allmenntidisin er det viktig at de regionale helseforetakene ivaretar dette ansvaret.

Samtidig har kommuner, som registrerte utdanningsvirksomheter for leger i spesialisering i allmenntidisin, ansvar for å legge til rette for at utdanningen skjer på en måte som sikrer gjennomstrømning i utdanningsløpet, jf. forskriftens § 23 (Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen).

Spesialistutdanningen i allmenntidisin bør være et samarbeidsområde mellom helseforetakene og kommunene, som inkluderes i samarbeidsavtalene. Se nærmere om dette under kommentarene til § 23. Det er ikke fastsatt en bestemt tjenestetid i spesialisthelsetjenesten ved spesialisering i allmenntidisin. Tjenestetiden må som et minimum stå i et rimelig forhold til de læringsmålene som leger i spesialisering i allmenntidisin skal oppnå i praksis.

§ 5. Kommunen

Kommunen har for utdanningens første del ansvar for utdanningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten etter § 17.

Kommunen har for spesialistutdanningen i allmennmedisin ansvar for å legge til rette for utdanningen av spesialister. Dette innebærer blant annet å bidra til

- a) at spesialistutdanningen gjennomføres i åpen uselektert allmennpraksis og kommunale stillinger der det ytes tjenester i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven, slik at det blir nødvendig tilgang på spesialister i allmennmedisin
 - b) helhetlige utdanningsløp på tvers av kommuner, private aktører, andre aktuelle aktører og læringsarenaer i spesialisthelsetjenesten. Dette gjelder også på tvers av ulike læringsarenaer i kommunen der det ytes tjenester i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven
 - c) samarbeid med andre kommuner for å oppnå en samordnet og harmonisert utdanning på tvers av kommunegrenser.
-

Kommentarer til § 5

Bestemmelsen regulerer kommunens rolle i spesialistutdanningen.

Første ledd (ansvar for utdanningens første del)

Kommunen har ansvar for den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del. Dette er regulert nærmere i § 17 (Ansvaret for utdanningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del).

Andre ledd (ansvar for spesialistutdanningen i allmennmedisin)

Kommunene har en sentral rolle når det gjelder utdanningen av allmennlegespesialister. Kommunene inngår fastlegeavtaler og ansetter leger i stillinger i kommunen. Kommunene har et overordnet ansvar for de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Legene i spesialisering i allmennmedisin vil opparbeide seg viktig erfaring og kompetanse underveis i spesialiseringens løp gjennom praksis knyttet til disse tjenestene.

Bestemmelsen tydeliggjør ansvaret kommunen har for å legge til rette for utdanningen knyttet spesifikt til spesialiteten allmennmedisin. Kommunen skal legge til rette for utdanningen blant annet ved å bidra til at utdanningen gjennomføres i åpen uselektert allmennpraksis og kommunale stillinger der det ytes tjenester i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven, slik at

behovet for nødvendig tilgang på spesialister i allmennmedisin ivaretas.

Videre skal kommunen bidra til helhetlige utdanningsløp på tvers av kommuner, private aktører, andre aktuelle aktører og læringsarenaer i spesialisthelsetjenesten. Avtale med aktuelle helseforetak om sykehuspraksis kan inngå som del av de lovpålagte samarbeidsavtalene mellom helseforetak og kommuner. Slike avtaler vil kunne bidra til nødvendig praktisk tjeneste i spesialisthelsetjenesten. Kommunene skal også bidra til samarbeid med andre kommuner for å oppnå en samordnet og harmonisert utdanning på tvers av kommunegrensene. Dette gir blant annet muligheter for at læringsarenaer som for eksempel interkommunal legevakt eller KAD-enheter (enheter med kommunale akutte døgnplasser) kan benyttes av leger i spesialisering fra flere kommuner. Kommunene bør vurdere om det i disse sammenhengene er nyttig med formaliserte samarbeidsstrukturer.

§ 6. Legeforeningen

Legeforeningens spesialitetskomiteer kan gi faglige råd til Helsedirektoratet i saker om spesialistutdanning og spesialistgodkjenning. Helsedirektoratet skal be om råd ved

- a) utarbeidelse av forslag til endringer i forskriftens vedlegg 2 om læringsmål og til anbefalinger om læringsaktiviteter
- b) godkjenning og vurdering av utdanningsvirksomheter som omfattes av § 19 første ledd.

Legeforeningen kan ivareta læringsaktiviteter i tråd med læringsmålene for spesialistutdanningen i allmenntidmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin.

Kommentarer til § 6

Bestemmelsen synliggjør Legeforeningens rolle og oppgaver i spesialistutdanningen.

Første ledd (faglige råd fra Legeforeningen)

Helsedirektoratet skal be om faglige råd fra Legeforeningens spesialitetskomiteer ved utarbeidelse av forslag til endringer av læringsmål, anbefaling av læringsaktiviteter og ved godkjenning og vurdering av utdanningsvirksomheter når det gjelder kravene som fremgår av § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) bokstavene c, d og e og § 24 (Godkjente utdanningsvirksomheters gjennomføring av internundervisning), jf. § 20 (Godkjenning av utdanningsvirksomheter) tredje ledd.

Ved forslag til endringer som gjelder læringsmål skal ikke de faglige rådene erstatte innspill i den ordinære høringsrunden, men innhentes før forslag ferdigstilles og sendes på høring. Legeforeningen har som profesjonsforening uansett anledning til å gi innspill i Helsedirektoratets ordinære høringsrunder i saker om læringsmål og andre saker vedrørende spesialistutdanningen.

Ut over dette kan Legeforeningen på eget initiativ gi Helsedirektoratet råd, jf. første ledd første punktum. Direktoratet kan også innhente råd fra Legeforeningen i andre saker, eller innhente råd fra andre aktører.

Andre ledd (læringsaktiviteter for allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin)

Legeforeningen har en sentral rolle i å tilby læringsaktiviteter til leger som skal gjennomføre spesialisering i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin. Foreningen organiserer blant annet veiledningsgruppene som går over henholdsvis to og tre år. I tillegg tilbyr de kurs og legger til rette for at legene kan gjennomføre spesialiseringsløpet.

§ 7. Lege i spesialisering

Lege i spesialisering har ansvaret for egen læring, blant annet ved å følge opp den individuelle utdanningsplanen.

Kommentarer til § 7

Selv om det er utdanningsvirksomheten som har ansvaret for å legge til rette for spesialistutdanningen, jf. § 25

(Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege), vil likevel legen selv ha et ansvar for egen læring i tillegg til å delta i ordinær tjeneste. Dette presiseres i bestemmelsen og innebærer at legen skal følge opp den individuelle utdanningsplanen og delta i oppsatte læringsaktiviteter og vurderingsopplegg. Videre vil det innebære at legen skal sette seg inn i oppdatert kunnskap på fagområdet og ta initiativ til særlig innsats når det gjelder læringsmål som oppleves som krevende. Det kan også innebære å delta i forskning og fagutvikling eller bidra i kunnskapsformidling og supervisjon når legen har opparbeidet tilstrekkelig kompetanse til det.

Det er legen selv som er ansvarlig for å møte opp og gjennomføre læringsaktiviteter. Ansatt lege har krav på lov- og tariffestet fravær, men må planlegge og fordele ferie, avspasering osv. på en slik måte at det ikke går ut over planlagte læringsaktiviteter. Dette får betydning for om legen klarer å oppnå læringsmålene. Spesielt viktig er dette i utdanningens første del som er tidsbegrenset, og særlig for de som har en tredelt tjeneste der tjenestetiden per rotasjon er på fire måneder.

Kapittel 3 Stillinger for leger i spesialisering

Forskriftens kapittel 3 regulerer særskilt stillinger for leger i spesialisering ved godkjente utdanningsvirksomheter. Leger som gjennomfører spesialistutdanningens første del er ansatt i slike stillinger (LIS 1-stillinger). Det er også leger som gjennomfører spesialistutdanningenes andre og tredje del i sykehusspesialitetene. Regler som gjelder stillinger i utdanningens første del og i sykehusspesialitetene følger av § 8 (Krav til stillinger og praksis for leger i spesialisering) første, andre og tredje ledd, § 9 (Generelle vilkår for tiltredelse) første ledd og § 18 (Tilleggsvilkår for stillinger i utdanningens andre og tredje del). For stillinger i utdanningens første del følger i tillegg særlige regler av §§ 10-17.

Kapittel 3 regulerer også enkelte forhold for leger i spesialisering tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter. Leger som gjennomfører spesialistutdanning i spesialiteten allmennmedisin vil alltid være tilknyttet en registrert utdanningsvirksomhet. Lege som gjennomfører spesialistutdanning i samfunnsmedisin og arbeidsmedisin kan også være det. Regler som gjelder dette følger av § 8 første og fjerde ledd, § 9 andre ledd og § 18 andre ledd.

§ 8. Krav til stillinger og praksis for leger i spesialisering

Spesialistutdanning skal gjennomføres i særskilte stillinger for leger i spesialisering. Dette gjelder ikke for spesialistutdanning tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter.

Stillingene skal utlyses og det skal stå i utlysningsteksten at den ledige stillingen er en stilling for lege i spesialisering.

For leger i spesialisering ved godkjente utdanningsvirksomheter, skal stillingene være heltidsstillinger. En lege kan likevel ansettes på deltid dersom dette ikke er i veien for at legen kan gjennomføre de læringsaktivitetene som er nødvendige for å oppnå læringsmålene.

For leger i spesialisering tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter, skal utdanningen gjennomføres på heltid. En registrert utdanningsvirksomhet som skal ansette lege eller inngå avtale med lege som skal gjennomføre spesialistutdanning, skal påse at spesialistutdanningen gjennomføres på heltid. Spesialiseringen kan likevel gjennomføres på deltid dersom dette ikke er i veien for at legen kan gjennomføre de læringsaktivitetene som er nødvendige for å oppnå læringsmålene. Minst to år av spesialistutdanningen i allmenntilleggsmedisin i åpen uselektert allmennpraksis, jf. § 2 fjerde ledd første punktum, må gjennomføres innenfor en arbeidstid tilsvarende minst 50 prosent av heltid. Dersom særlige hensyn tilsier det kan Helsedirektoratet etter søknad gi fritak fra kravet om en arbeidstid tilsvarende minst 50 prosent av heltid.

Kommentarer til § 8

Første ledd (særskilte stillinger for leger i spesialisering)

Spesialistutdanning skal gjennomføres i særskilte stillinger for leger i spesialisering. Dette gjelder i praksis for sykehusspesialitetene, og ikke spesialitetene allmenntilleggsmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin som i all hovedsak gjennomføres mens legen er tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter.

Godkjente utdanningsvirksomheter skal opprette og utlyse særskilte utdanningsstillinger, med de plikter og rettigheter som følger av forskriften med hensyn til utdanningsplaner, tilbud om læringsaktiviteter, veiledning, vurdering av oppnådde læringsmål osv., jf. § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen), § 24 (Godkjente utdanningsvirksomheters gjennomføring av internundervisning), § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) og § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål). Dette er likevel ikke i veien for at deler av utdanningen gjennomføres i andre slags

stillinger på andre læringsarenaer, jf. § 2 (Spesialistutdanningen for leger) femte ledd. Det er uansett en forutsetning at legen har et ansettelsesforhold i en godkjent utdanningsvirksomhet i bunn, som er ansvarlig for utdanningsløpet.

Forskriftens regler gjelder både faste stillinger og midlertidige stillinger som vikariater osv.

Det er utdanningsvirksomheten som definerer om det er en utdanningsstilling eller ikke. Er det en utdanningsstilling utløses rettigheter og plikter etter forskriften. For eksempel må stillingene utlyses i samsvar med § 8 og det skal utarbeides en individuell utdanningsplan etter § 25.

Andre ledd (utlysning av stillingene)

Kravet om utlysning er rettet mot arbeidsgiverne. Manglende utlysning skal ikke få konsekvenser for legen i form av at en søknad om spesialistgodkjenning avslås fordi stillingen ikke var utlyst.

Tredje ledd (heltid og mulighet for deltid)

Utdanningen skal, som hovedregel, gjennomføres på heltid. Det vil imidlertid være adgang til å ansette på deltid dersom det er mulig å gjennomføre de læringsaktivitetene som er nødvendige for å oppnå læringsmålene, innenfor legens arbeidstid. Ved ansettelse på deltid skal samlet utdanningstid forlenges tilsvarende, jf. § 31 (Beregning av utdanningstid) andre ledd.

Fjerde ledd (heltid/deltid tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet)

Kravet om at utdanningen som en hovedregel skal gjennomføres på heltid, gjelder også for leger som er tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter.

Videre gjelder også unntaket om at en lege kan gjennomføre utdanningen på deltid, dersom det ikke er noe i veien for at legen kan gjennomføre de læringsaktivitetene som er nødvendige for å oppnå læringsmålene. For spesialistutdanningen i allmennmedisin er det satt en nedre grense på minst 50 prosent av heltid for de to årene som skal gjennomføres i åpen uselektert allmennpraksis, jf. § 2 fjerde ledd første punktum. Det vil være variasjon legene imellom, blant annet ut ifra listelengde og legevaktbelastning og mengde annet allmennlegearbeid. Dette får betydning for en vurdering av hvor mye 50 prosent av heltid utgjør. Den enkelte kommune må ved utarbeidelse av utdanningsplaner, jf. § § 25 første ledd bokstav a)

foreta en skjønnsmessig vurdering av omfang av praksis for å oppfylle kravet om minst 50 prosent av heltid. Det vises til rammeavtalen mellom KS og Legeforeningen punkt 13.1 om åpningstid, der det fremgår at "Full tids kurativ virksomhet innebærer en gjennomsnittlig åpningstid på minst 28 timer per uke 44 uker i året".

Ved gjennomføring av utdanning på deltid skal samlet utdanningstid og utdanningstiden i åpen uselektert allmennpraksis forlenges tilsvarende, jf. § 31 andre ledd.

Det er den registrerte utdanningsvirksomheten som ansetter lege eller inngår fastlegeavtale med lege under spesialisering, som skal påse at spesialistutdanningen gjennomføres på heltid eller eventuelt på deltid innenfor de forskriftsfestede rammene.

Dersom særlige hensyn tilsier det, kan Helsedirektoratet etter søknad gi fritak fra kravet om en arbeidstid tilsvarende minst 50 prosent av heltid. Dette kan blant annet være tilfeller der legen har en annen fast stilling i kommunen som vanskeliggjør tilstedeværelse i 50 prosent av arbeidstiden eller mer, eller det kan være særlige sosiale forhold som egen sykdom eller nedsatt funksjonsevne eller omsorg for barn med sykdom eller nedsatt funksjonsevne.

§ 9. Generelle vilkår for tiltredelse

Arbeidsgiveren skal påse at leger som tiltrer i stillinger for leger i spesialisering har

- a) autorisasjon eller lisens etter helsepersonelloven § 48 eller § 49
- b) tilstrekkelige språkkunnskaper for en forsvarlig yrkesutøvelse.

Tilsvarende gjelder for en registrert utdanningsvirksomhet som skal ansette lege eller inngå avtale med lege som skal gjennomføre spesialistutdanning.

Kommentarer til § 9

Bestemmelsen regulerer generelle vilkår som skal være oppfylt før en lege kan tiltre i en utdanningsstilling. Det er arbeidsgiveren som må påse at vilkårene er oppfylt.

Første ledd (autorisasjon eller lisens, språkkunnskaper)

Bokstav a (autorisasjon eller lisens): Legen må kunne vise til at han eller hun har autorisasjon eller lisens før tiltredelse i stilling.

Som hovedregel skal spesialistutdanningen gjennomføres etter tildelt autorisasjon. Spesialiseringen kan likevel påbegynnes mens kandidaten har lisens som lege, slik at deler av spesialiseringen kan gjennomføres mens legen arbeider på lisens. Dette vil først og fremst være praktisk for leger som er utdannet utenfor EØS og som for eksempel mangler praksis i kommunehelsetjenesten før de kan få autorisasjon. Legen må imidlertid få autorisasjon i løpet av spesialiseringen, siden det er en forutsetning for å få spesialistgodkjenning at søkeren har autorisasjon, jf. § 29 (Spesialistgodkjenning) første ledd bokstav c.

Spesialiseringen skal som hovedregel gjennomføres etter fullført medisinsk grunnutdanning, jf. yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 25, se kommentarene til forskriften § 31 (Beregning av utdanningstid). Ikke alle typer lisens vil derfor kunne danne grunnlag for oppstart i spesialistutdanning, for eksempel ikke en studentlisens. Enkelte EØS-utdannede vil imidlertid kunne få lisens for å gjennomføre utdanningens første del som en del av den medisinske grunnutdanningen, jf. overgangsordningen i forskrift 21. desember 2000 nr. 1379 om lisens til helsepersonell kapittel 1a og kommentarene til § 36 (Overgangsregler som følge av avvikling av turnus) første ledd.

Det er tidspunktet for tiltredelse (datoen man begynner i stillingen), ikke ansettelsesdatoen, som angir tidspunktet for når legen må ha fått autorisasjon eller lisens. Dette åpner for eksempel for at leger som nettopp er ferdig med utdanningen, vil kunne ansettes mens søknaden om autorisasjon eller lisens er til behandling. I utdanningens første del starter stillingene til fastsatte tidspunkter, og autorisasjonen eller lisensen må foreligge innen tiltredelsen. For andre stillinger kan legen starte i stillingen straks vedtaket om autorisasjon eller lisens foreligger.

Bokstav b (språkkunnskaper): Legen skal ha tilstrekkelige språkkunnskaper for en forsvarlig yrkesutøvelse. Arbeidsgiver skal påse dette.

Legen skal beherske norsk, eller eventuelt svensk eller dansk da dette som regel vil bli forstått. Språkkravene fremgår av forskrift 8. oktober 2008 nr. 1130 om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits § 24 ved midlertidig tjenesteyting og i forskrift 19. desember 2016 nr. 1732 om tilleggskrav for autorisasjon for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra land utenfor EØS og Sveits § 3.

Kravet om tilstrekkelige språkkunnskaper må være oppfylt ved tiltredelsen. En arbeidsgiver vil derfor ved ansettelsen kunne forutsette at kandidaten vil oppfylle språkkravet ved tiltredelsen. Dette vil gi rom for at legen for eksempel legger frem eksamensbevis eller annen dokumentasjon på språkferdigheter i etterkant av ansettelsen, men før tiltredelsen.

Andre ledd (tilsvarende krav for registrert utdanningsvirksomhet)
Tilsvarende krav som for arbeidsgiver etter første ledd gjelder for registrert utdanningsvirksomhet som skal ansette lege eller inngå avtale med lege som skal gjennomføre spesialistutdanning.

§ 10. Tilleggsvilkår for stillinger i utdanningens første del

Før ansettelse i stillinger i utdanningens første del skal arbeidsgiveren sjekke at det i stillingsportalen ikke er registrert at legen allerede har akseptert et tilbud om en stilling i utdanningens første del som har vært lyst ut tidligere i samme halvår, jf. § 12 tredje ledd. Dette gjelder bare ordinære stillinger i utdanningens første del, ikke reststillinger.

Før tiltredelsen skal arbeidsgiveren sjekke at legen ikke allerede har oppnådd alle læringsmålene i utdanningens første del.

Kommentarer til § 10

I bestemmelsen er det tatt inn noen særlige vilkår knyttet til ansettelser og tiltredelse i utdanningens første del. Disse kommer i tillegg til vilkårene i § 9 (Generelle vilkår for tiltredelse).

Første ledd (aksept av tilbud om stilling i første del hindrer aksept av nytt tilbud)

En lege som har akseptert et stillingstilbud, skal ikke kunne gå fra tilbudet dersom legen får et annet tilbud som legen foretrekker. Dette er begrunnet i at søkere som takker ja til et tilbud, skal være bundet av dette. I motsatt fall kan det lett bli slik at stillinger på sykehus og i regioner med rekrutteringsproblemer, på kort varsel kan få vanskeligheter med å fylle stillinger. Aksept av tilbud skal fremgå av stillingsportalen, jf. § 12 (Utllysning av stillinger i utdanningens første del) tredje ledd.

Dette gjelder bare ordinære stillinger i utdanningens første del, ikke reststillinger.

Andre ledd (hindre gjennomføring av spesialistutdanningens første del to ganger)

Det skal heller ikke være adgang til å gjennomføre spesialistutdanningens første del flere ganger. Arbeidsgiveren skal derfor påse at legen ikke allerede har oppnådd alle læringsmålene i utdanningens første del. Dette betyr ikke at arbeidsgiver som vurderer å ansette en lege skal vurdere og eventuelt dokumentere allerede oppnådde læringsmål. Arbeidsgiveren skal kun sjekke at alle læringsmål ikke allerede er dokumentert, enten av en utdanningsvirksomhet etter § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål) eller av Helsedirektoratet etter § 32 (Spesialistutdanning som er delvis

gjennomført i et annet land) andre ledd. Dette vil fremgå av kompetanseportalen der oppnåelse av læringsmål blir registrert.

§ 11. Opprettelse og fordeling av stillinger i utdanningens første del

Helse- og omsorgsdepartementet fastsetter hvor mange stillinger i spesialistutdanningens første del som skal opprettes i sykehusene og i kommunene. Helsedirektoratet fordeler antall stillinger i sykehus til hvert av de regionale helseforetakene. De regionale helseforetakene oppretter stillinger innen helseregionen i de enkelte helseforetakene. Stillinger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten fastsettes fylkesvis av Helsedirektoratet, og fordeles til de enkelte kommunene i samråd med fylkesmannen.

Helsedirektoratet kan om nødvendig pålegge det enkelte regionale helseforetaket eller den enkelte kommunen å ansette leger i utdanningens første del. Et slikt pålegg skal så langt som mulig gis i god tid før legen skal starte arbeidet. Helseforetaket eller kommunen skal få anledning til å uttale seg før slikt pålegg gis.

Kommentarer til § 11

Det er Helse- og omsorgsdepartementet som fastsetter hvor mange stillinger i spesialistutdanningens første del som skal opprettes. Stillingene i utdanningens første del skal fordeles i de enkelte kommunene i samråd med fylkesmannen.

§ 12. Utlysning av stillinger i utdanningens første del

Stillinger i utdanningens første del skal lyses ut i Helse-
direktoratets stillingsportal. Søkerne ansettes på bakgrunn av
søknader via portalen. Stillingene skal lyses ut samlet to ganger årlig.
Helsedirektoratet fastsetter når søkerne tidligst kan gis tilbud om en
stilling. Søknadsfristen skal formidles i god tid og skal ikke være
kortere enn to uker. Tidligere utlyste stillinger som blir ledige (rest-
stillinger), skal lyses ut fortløpende i portalen.

Søkernes frist for å akseptere et tilbud etter første tilbudsrunde,
skal ikke være kortere enn tre virkedager.

Når en lege har akseptert et tilbud om stilling i utdanningens
første del i en ordinær halvårlig utlysningspulje, skal arbeidsgiveren
registrere dette i stillingsportalen og gjøre informasjonen tilgjengelig
for andre arbeidsgivere. Helsedirektoratet skal gjøre merkingen av
legens aksept av stillingen utilgjengelig for arbeidsgivere én uke før
den aksepterte stillingens tiltredelsesdato. Helsedirektoratet skal etter
søknad gjøre merkingen utilgjengelig, dersom den aksepterte
stillingen er sagt opp på grunn av nedsatt funksjonsevne hos legen
eller en person som legen har tilknytning til.

Kommentarer til § 12

Bestemmelsen fastsetter særlige regler knyttet til utlysninger og
aksept av tilbud om stillinger i utdanningens første del.

Første ledd (utlysning i stillingsportalen)

Stillingene i spesialistutdanningens første del skal utlyses som
utdanningsstillinger. Stillingene begrenses til 18 måneder, jf. § 2
andre ledd første punktum. I noen tilfeller er det adgang til å forlenge
utdanningens første del ved å ansette legen i en ny stilling, jf. § 14
(Fullføring av utdanningens første del etter fravær) og § 15 (Ny
stilling i utdanningens første del i særlige tilfeller).

Tredje ledd (registrering av aksept av stilling)

Arbeidsgiveren skal registrere i stillingsportalen når en lege takker ja
til et tilbud om en stilling i utdanningens første del i en ordinær
utlysningspulje. Dette henger sammen med § 10 (Tilleggsvilkår for
stillinger i utdanningens første del) første ledd om at en lege som har
akseptert et stillingstilbud, ikke skal kunne gå fra denne stillingen
dersom legen får et annet stillingstilbud som legen heller foretrekker.

Dette gjelder bare ordinære stillinger i utdanningens første del, ikke reststillinger (se kommentarene til § 10 første ledd).

En lege som har akseptert en stilling i utdanningens første del, skal imidlertid kunne ansettes i en annen stilling i utdanningens første del i tilfeller hvor den aksepterte stillingen sies opp på grunn av nedsatt funksjonsevne hos legen eller person som legen har tilknytning til. Et eksempel kan være at legen har et særskilt omsorgsansvar for barn eller en annen nærstående, som ikke er forenlig med stillingen. I slike tilfeller kan Helsedirektoratet, etter søknad, fristille søkeren for en ny stilling. Ved praktisering av bestemmelsen må man særlig være oppmerksom på forbudet mot diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse etter likestillings- og diskrimineringsloven § 6 (lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering). Etter en konkret vurdering vil det kunne være diskriminerende i strid med dette forbudet å ikke fristille søkeren dersom den første stillingen er vanskelig å forene med søkerens livssituasjon. I slike tilfeller skal derfor Helsedirektoratet kunne fjerne merkingen, slik at det ikke fremgår for andre arbeidsgivere at søkeren allerede har akseptert en stilling.

§ 13. Kobling av stillinger i utdanningens første del

Kommunen og helseforetak eller sykehus skal samarbeide om å lyse ut stillinger koblet, slik at den som ansettes får gjennomført hele utdanningens første del innenfor en utlyst stilling. Helsedirektoratet kan pålegge helseforetak, sykehus og kommuner å lyse ut koblede stillinger. Stillingene i sykehuset og i kommunen er to ulike ansettelsesforhold. Stillingene kan kobles på en av følgende måter:

- a) Søkeren ansettes samtidig i en stilling ved et sykehus eller et helseforetak, og i en stilling i en bestemt kommune.
 - b) Søkeren ansettes først i en stilling ved et sykehus eller et helseforetak. Søkeren gis deretter rett til ansettelse i én av de kommunene som sykehuset eller helseforetaket samarbeider med. Søkeren skal ansettes i kommunen i rimelig tid før tjenesten der er planlagt å begynne.
-

Kommentarer til § 13

Det fremgår av bestemmelsen at ansettelsesforholdet i et helseforetak/sykehus og i en kommune er to forskjellige ansettelsesforhold. Begge ansettelsesforholdene er midlertidige og varer i henholdsvis tolv måneder og seks måneder, jf. § 2 (Spesialistutdanning for leger) andre ledd.

Leger som ikke oppnår alle læringsmålene i spesialisthelsetjenesten, mister retten til koplet stilling og må gjennomføre resten av utdanningens første del via restplasser.

§ 14. Fullføring av utdanningens første del etter fravær

En lege som har hatt fravær som er lovfestet eller tariffestet og som skal komme til fratrukk ved beregningen av utdanningstiden i utdanningens første del etter § 31 fjerde ledd, skal få tilbud om å fullføre utdanningens første del hos samme arbeidsgiver etter reglene i denne bestemmelsen.

Helseforetaket, sykehuset og kommunen skal samarbeide med legen om å legge til rette for at ventetiden mellom permisjonens utløp og tiltredelsen i den nye stillingen blir så kort som mulig. Den nye stillingen skal ikke lyses ut.

Har legen hatt fravær fra en stilling i et sykehus eller i et helseforetak, skal legen tilbys å fullføre sykehusdelen i utdanningens første del ved samme sykehus eller helseforetak. Stillingen skal gi legen en samlet praktisk tjeneste i sykehus på minst ett år.

Har legen hatt fravær fra en stilling i en kommune, skal legen tilbys å fullføre kommunedelen i utdanningens første del i samme kommune. Stillingen skal gi legen en samlet praktisk tjeneste i kommunen på minst seks måneder.

Har legen blitt ansatt av en kommune i en koblet stilling etter § 13 bokstav a og har hatt fravær fra stilling i sykehuset eller helseforetaket, skal legen tilbys en stilling i kommunen når en stilling i utdanningens første del blir ledig.

Har legen rett til å bli ansatt i en kommune som sykehuset eller helseforetaket samarbeider med, jf. § 13 bokstav b, og legen har hatt fravær fra en stilling i sykehuset eller helseforetaket, skal legen tilbys en ledig stilling i en av kommunene som sykehuset eller helseforetaket samarbeider med. Kommunene skal avtale hvem av dem som skal tilby legen en ledig stilling. Helsedirektoratet kan i samråd med Fylkesmannen pålegge en av kommunene å tilby en stilling.

Kommentarer til § 14

Utdanningens første del består av klinisk praksis i tolv måneder i spesialisthelsetjenesten og seks måneder i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, jf. § 2 (Spesialistutdanning for leger) andre ledd første punktum. § 14 regulerer fullføring av utdanningens første del, dersom legen har hatt lovfestet eller tariffestet fravær ut over det som kan telle med som en del av utdanningstiden under spesialistutdanningens første del.

Første ledd (tilbud om å fullføre utdanningens første del hos samme arbeidsgiver)

Spesialistforskriften § 31 tredje og fjerde ledd regulerer hvor mye fravær en lege i spesialisering kan ha som en del av utdanningstiden under utdanningens første del. Fravær utover dette kommer til fratrukk ved beregningen av utdanningstiden og utløser behov for resttjeneste for å oppfylle kravet om utdanningstid.

Det følger av bestemmelsens første ledd at en lege som har hatt fravær som skal komme til fratrukk, skal få tilbud om å fullføre utdanningens første del hos samme arbeidsgiver etter reglene i bestemmelsens påfølgende ledd.

Dersom en lege mangler et mindre antall dager for å oppfylle kravet om utdanningstid, vil det mest hensiktsmessige vanligvis være at legen påtar seg ekstravakter eller ekstraarbeid i stedet for å gjennomføre resttjeneste. Dette forutsetter at legen har oppnådd alle læringsmålene. Her vises det til at Helsedirektoratet etter tidligere regler ikke ga pålegg om resttjeneste der denne tjenesten ville bli så kort at det ville være u hensiktsmessig å gi pålegg om den.

Andre til sjette ledd (tilbud om fullføring i ny stilling)

Tilbud om fullføring i ny stillingen vil særlig være aktuelt dersom legen har hatt fødselspermisjon eller langvarig sykdom. Helseforetaket (eventuelt sykehuset) og kommunen må samarbeide med legen om å legge til rette for at ventetiden mellom permisjonens utløp og tiltredelsen i den nye stillingen blir så kort som mulig. Legen må få en stilling i den delen av tjenesten som er nødvendig for å gjennomføre og få dokumentert på de læringsmålene som mangler. Dette vil være særlig viktig i sykehusåret.

Resten av bestemmelsen regulerer nærmere hvilken stilling legen skal tilbys, og hvilke plikter helseforetaket og kommunen har når det gjelder tilrettelegging av stillingen. Reguleringen er en videreføring av det som gjaldt i turnusordningen.

§ 15. Ny stilling i utdanningens første del i særlige tilfeller

Legen kan ansettes i en ny stilling i utdanningens første del i særlige tilfeller dersom det er behov for det av andre grunner enn lovfestet eller tariffestet fravær. Dette skal ikke føre til bortfall av en stilling som ellers ville vært tilgjengelig for nye søkere. Den nye stillingen skal ikke utlyses.

Kommentarer til § 15

Bestemmelsen gir adgang for utdanningsvirksomheten eller kommunen til å ansette en lege i en ny stilling i utdanningens første del, av andre grunner enn tariffestet eller lovfestet fravær. Dette kan være aktuelt for eksempel dersom legen i spesialisering ikke har oppnådd alle læringsmålene i utdanningens første del. Det vil ikke bli tildelt tilskudd etter § 16 (Tilskudd til kommunene) for slike stillinger.

Bestemmelsen pålegger ikke en plikt til å tilby en ny stilling. Dersom utdanningsvirksomheten eller kommunen ikke vil ansette legen i en ny stilling, må legen søke reststilling for å oppnå de læringsmålene legen mangler.

§ 16. Tilskudd til kommunene

Kommunene mottar et økonomisk tilskudd for å medvirke til gjennomføringen av den praktiske tjenesten i utdanningens første del. Dersom kommunen i en periode ikke har leger i spesialisering i utdanningens første del ansatt på grunn av forhold den ikke selv har kontroll over, skal kommunen likevel få tildelt tilskuddet.

Misligholder kommunen sine forpliktelser etter forskriften, kan Helsedirektoratet bestemme at tilskuddet skal bortfalle eller at kommunen i en nærmere fastsatt periode fratras stillinger for utdanning av legespesialister i utdanningens første del.

Kommentarer til § 16

Bestemmelsens fastsetter at det ikke skal gå ut over kommunen i tilfeller kommunen, av grunner den ikke kan rå over, ikke har leger i spesialisering. Det økonomiske tilskuddet skal derfor utbetales til kommunen også i disse tilfellene. En situasjon der kommunen ikke får leger i spesialisering, kan være når en lege blir langvarig syk før eller etter tiltredelse og kommunen ikke klarer å skaffe en ny lege. Ved sykdom eller oppsigelse før oppstart i stilling, må stillingen utlyses, jf. §12 (Utlysning av stillinger i utdanningens første del) første ledd siste punktum.

§ 17. Ansvar for utdanningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del

For en lege som gjennomfører praktisk tjeneste i den kommunale helse- og omsorgstjenesten som en del av utdanningens første del, skal kommunen

- a) legge til rette for læringsaktiviteter slik at legen kan oppnå læringsmålene knyttet til denne delen av utdanningen
- b) sørge for at legen får nødvendig veiledning og supervisjon
- c) sørge for at det oppnevnes en individuell veileder for den enkelte lege
- d) sørge for at den enkelte lege får løpende vurdering av om læringsmålene er oppnådd
- e) sørge for at oppnådde læringsmål dokumenteres
- f) utstede bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste.

Kommunen kan inngå avtaler med fastlegekontorer for gjennomføring av praktisk tjeneste i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Kommentarer til § 17

Når en lege gjennomfører praktisk tjeneste i den kommunale helse- og omsorgstjenesten som en del av spesialistutdanningens første del, skal kommunen ha noen av de samme oppgavene som en utdanningsvirksomhet har etter § 25 (Utdanningsvirksomhetens ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) og § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål).

Kommunen skal legge til rette for læringsaktiviteter, oppnåelse av læringsmål, veiledning, supervisjon og vurdering. Det følger naturlig av dette at kommunen også bør utarbeide en individuell utdanningsplan for utdanningens første del. Det er et ledelsesansvar at disse oppgavene blir ivaretatt.

§ 18. Tilleggsvilkår for stillinger i utdanningens andre og tredje del

Før tiltredelse i stilling i utdanningens andre eller tredje del skal arbeidsgiveren sjekke at legen har oppnådd alle læringsmålene i utdanningens første del. Dette gjelder ikke for leger som har gjennomført over halvparten av en spesialistutdanning i utlandet og som bare har en mindre del av læringsmålene i utdanningens første del som ikke er oppnådd. Læringsmål i utdanningens første del som ikke er oppnådd ved tiltredelsen må i disse tilfellene likevel oppnås i løpet av spesialistutdanningen.

Tilsvarende gjelder for en registrert utdanningsvirksomhet som skal ansette eller inngå avtale med leger som skal gjennomføre spesialistutdanning.

Kommentarer til § 18

Bestemmelsen fastsetter vilkårene for tiltredelse i stillinger i utdanningens andre og tredje del. Disse vilkårene kommer i tillegg til de generelle vilkårene i § 9 (Generelle vilkår for tiltredelse). Bestemmelsen gjelder alle tilfeller der en lege ansettes i en utdanningsstilling. I tillegg til utdanningens første del, gjelder bestemmelsen primært for sykehusspesialitetene. Reglene gjelder tilsvarende for registrert utdanningsvirksomhet som skal ansette leger eller inngå avtale med leger som skal gjennomføre spesialistutdanning.

Første ledd (rekkefølgekrav)

Hovedregelen er at utdanningens første del skal gjennomføres før andre og tredje del. Bestemmelsen krever at alle læringsmål i første del skal være oppnådd før en lege kan ansettes og oppnå læringsmål i andre eller tredje del. Bestemmelsen fastsetter med andre ord et rekkefølgekrav. Rekkefølgekravet gjelder bare mellom utdanningens første del og utdanningens andre/tredje del. Læringsmål i tredje del bygger imidlertid på læringsmål i andre del og vil dermed naturlig nok ikke kunne oppnås før aktuelle læringsmål i andre del er oppnådd.

Rekkefølgekravet gjelder alle utdanningsstillinger, enten de er faste stillinger eller midlertidige stillinger som vikariater osv. Se kommentarene til § 8 (Krav til stillinger og praksis for leger i spesialisering) første ledd.

Arbeidsgiveren (utdanningsvirksomheten) kan kontrollere at læringsmålene er oppnådd gjennom registreringen i kompetanseportalen,

som er etablert for godkjenning av læringsmål og oppfølging av leger i spesialisering (se punkt 2.4). Godkjent turnus eller Helse- direktoratets bekreftelse på oppnådde læringsmål etter lærings- aktiviteter i utlandet, regnes også som gjennomført første del, jf. § 32 (Spesialistutdanning som er delvis gjennomført i et annet land) andre ledd og § 36 (Overgangsregler som følge av avvikling av turnus) første ledd.

Det er likevel adgang til å ansette en lege i andre eller tredje del av spesialistutdanningen dersom legen har gjennomført over halvparten av en spesialistutdanning i utlandet, og bare har en mindre del av læringsmålene i utdanningens første del som ikke er oppnådd. Dette unntaket fra rekkefølgekravet er en sikkerhetsventil for særlige tilfeller der legen har lang erfaring fra utlandet, og det ikke er rimelig at spesialiseringen utsettes fordi legen mangler enkelte læringsmål i utdanningens første del.

Unntaket vil kunne benyttes overfor leger som har startet spesialisering i utlandet, men som mangler enkelte av læringsmålene i norsk utdanning på et tilsvarende stadium i spesialiseringsløpet. Det kan for eksempel være at legen mangler praksis fra kommunal helse- og omsorgstjeneste, eller ikke kan vise til kompetanse innenfor enkelte av læringsmålene i de felles kompetansemodulene. Unntaket er spesielt rettet mot de tilfellene hvor legen mangler tjeneste og læringsmål i allmenntjeneste, men kommer også til anvendelse der legen mangler for eksempel kirurgiske læringsmål eller en mindre del av tiden i spesialisthelsetjenesten.

Det er arbeidsgiveren som vurderer om vilkårene for å gjøre unntak er oppfylt.

Vilkåret om at minst halvparten av utdanningsløpet må være gjennomført, må vurderes i forhold til minstetiden for utdanningen i Norge. Legen må med andre ord ha gjennomført minst tre år og tre måneder.

Vilkåret om at bare en mindre del av læringsmålene må gjenstå, betyr at det ikke er adgang til å ansette en lege i utdanningens andre eller tredje del dersom en vesentlig andel av læringsmålene mangler.

Vilkåret legger opp til en konkret skjønnsmessig helhetsvurdering. Dette skal primært være en kvantitativ vurdering av hvor stor del av læringsmålene som er oppnådd. Her skal en ikke bare se på antall læringsmål, men også på innhold og den tiden det normalt tar å oppnå disse. Det skal tas hensyn til hvilken spesialitet det søkes om, om vedkommende har tilstrekkelig kompetanse som det kan bygges på i utdanningen videre, utdanningsperioden søkeren har fullført, yrkeserfaring og tilleggs- og etterutdanning innenfor det medisinske

fagområdet generelt. Ressursbruk og bemannings- og rekrutterings-hensyn må også tas med i vurderingen.

Leger som mangler allmennpraksis vil kunne ansettes direkte i andre eller tredje del; dette skal dermed ikke anses som en vesentlig del.

Denne bestemmelsen regulerer ikke plikt for arbeidsgiveren til å vurdere og dokumentere oppnådde læringsmål i utdanningens første del på bakgrunn av læringsaktiviteter som er gjennomført i utlandet. Dette skal etter § 32 (Spesialistutdanning som er delvis gjennomført i et annet land) andre ledd vurderes av Helsedirektoratet. Arbeidsgiveren skal dermed basere seg på oppnådde læringsmål som allerede er dokumentert. Hvis tjeneste er utført i utlandet, skal arbeidsgiveren sjekke tjenestetid og hvilke læringsmål eller læringsaktiviteter Helsedirektoratet har godkjent. Det arbeidsgiveren skal vurdere er om antallet gjenstående læringsmål og den faglige profilen på disse, medfører at legen er kvalifisert eller ikke til å påbegynne tjeneste i andre eller tredje del. Hvis det kun gjenstår et fåtall læringsmål etter Helsedirektoratets vurdering og det anses som praktisk mulig å få gjennomført disse parallelt med andre og tredje del, kan legen ansettes.

Bestemmelsen innebærer kun unntak fra rekkefølgekravet og ikke fra læringsmålene i utdanningens første del. Legen må derfor i løpet av spesialiseringen oppnå de gjenstående læringsmålene. Det må legges en konkret plan for gjennomføring av manglende tjeneste og andre læringsaktiviteter, jf. plikten til å utarbeide en individuell plan etter § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) første ledd bokstav a. Legens individuelle plan må inkludere en løsning for hvordan manglende læringsmål i utdanningens første del skal kunne kompletteres ved siden av læringsaktivitetene i andre og tredje del. Unntaket fra rekkefølgekravet betyr at legen vil kunne oppnå læringsmål i andre eller tredje del før alle læringsmål i første del er oppnådd.

Andre ledd (registrerte utdanningsvirksomheter)

Tilsvarende krav som for arbeidsgiver etter første ledd, gjelder for registrert utdanningsvirksomhet som skal ansette lege eller inngå avtale med lege som skal gjennomføre spesialistutdanning.

Kapittel 4 Utdanningsvirksomheter for leger

§ 19. Utdanningsvirksomheter

En godkjent utdanningsvirksomhet er et helseforetak, privat sykehus, privat rusinstitusjon, laboratorium eller annen virksomhet som er godkjent for å kunne tilby utdanning i en eller flere medisinske spesialiteter, jf. § 20.

En registrert utdanningsvirksomhet er en kommune som er registrert for å legge til rette for gjennomføring av utdanning i spesialiteten allmenntidisin, jf. § 21. For spesialitetene samfunnsmedisin og arbeidsmedisin er en registrert utdanningsvirksomhet en kommune eller en annen offentlig virksomhet eller en privat virksomhet som er registrert for å legge til rette for gjennomføring av utdanning i spesialiteten samfunnsmedisin eller arbeidsmedisin. For at en bedriftshelsetjeneste skal kunne registrere seg som utdanningsvirksomhet for spesialiteten arbeidsmedisin, må bedriftshelsetjenesten være godkjent av Arbeidstilsynet, jf. forskrift om administrative ordninger på arbeidsmiljølovens område Kapittel 2.

Kommentarer til § 19

Bestemmelsen definerer godkjente og registrerte utdanningsvirksomheter. Det er *virksomheten* som sådan som godkjennes eller registreres, og ikke for eksempel en avdeling eller et sykehus i et helseforetak. Det er virksomheten som er rettssubjektet, og pliktene etter forskriften er derfor knyttet til virksomheten.

Første ledd (godkjent utdanningsvirksomhet)

Godkjenning etter første ledd er aktuelt for virksomheter som tilbyr utdanning i sykehusspesialitetene. Utdanningsvirksomheten kan være for eksempel et helseforetak, en privat medisinsk sykehus eller annen virksomhet, en privat rusinstitusjon eller et laboratorium. Listen er ikke uttømmende. Alle typer virksomheter, enten de er private eller offentlige, kan i utgangspunktet få godkjenning. Det avgjørende er om virksomheten kan tilby utdanning i en eller flere medisinske spesialiteter.

Andre ledd (registrert utdanningsvirksomhet)

Registrering etter andre ledd er aktuelt for virksomheter som tilbyr utdanning i spesialitetene allmenntidisin, samfunnsmedisin eller arbeidsmedisin.

En registrert utdanningsvirksomhet er for spesialiteten allmenntidisin en kommune som er registrert for å legge til rette for gjennomføring av utdanning i denne spesialiteten. Det er således kun kommuner som kan registrere seg som utdanningsvirksomhet i spesialiteten allmenntidisin. Dette sikrer at en vesentlig del av spesialistutdanningen i allmenntidisin gjennomføres i helse- og omsorgstjenester tilknyttet kommunene.

At kun kommuner kan bli registrerte utdanningsvirksomheter i denne spesialiteten, innebærer at den vesentlige delen av spesialistutdanningen i allmenntidisin må gjennomføres tilknyttet en kommune, jf. § 2 sjette ledd andre punktum. Den øvrige delen av spesialistutdanningen kan gjennomføres ved andre læringsarenaer, dersom det er avtalt med kommunen. Andre læringsarenaer vil for eksempel kunne være private medisinske virksomheter eller interkommunale enheter. Dette inkluderer KAD-enheter og lignende enheter.

For spesialitetene samfunnsmedisin og arbeidsmedisin kan en registrert utdanningsvirksomhet være en kommune, en annen offentlig virksomhet (for eksempel direktorat eller fylkesmannen) eller en privat virksomhet (for eksempel bedriftshelsetjeneste), som er registrert for å legge til rette for gjennomføring av utdanning i henholdsvis spesialitetene samfunnsmedisin eller arbeidsmedisin. Bestemmelsen er for disse spesialitetene ikke avgrenset til noen bestemte typer virksomheter. Det avgjørende er om virksomheten kan tilby utdanning i samfunnsmedisin eller arbeidsmedisin. Dette betyr for eksempel at et helseforetak som har en arbeidsmedisinsk avdeling og som tilbyr spesialistutdanning i arbeidsmedisin, kan registreres etter § 19 andre ledd, i tillegg til eventuell godkjenning etter første ledd for en eller flere sykehusspesialiteter.

For å bli registrert som utdanningsvirksomhet for spesialiteten arbeidsmedisin er det i tillegg for en bedriftshelsetjeneste, et vilkår at bedriftshelsetjenesten er godkjent av Arbeidstilsynet etter kapittel 2 i forskrift av 6. desember 2011 nr. 1360 om administrative ordninger på arbeidsmiljølovens område (forskrift om administrative ordninger). Slik godkjenning sikrer at bedriftshelsetjenesten har den nødvendige kompetanse innen alle aktuelle fagdisipliner.

Med unntak for spesialiteten allmenntidisin kan en virksomhet som omfattes av andre ledd søke om godkjenning i stedet for registrering.

Virksomheten vil i så fall for aktuell spesialitet måtte oppfylle kravene som godkjent utdanningsvirksomhet i stedet for registrert utdanningsvirksomhet.

§ 20. Godkjenning av utdanningsvirksomheter

Utdanningsvirksomheter godkjennes av Helsedirektoratet etter søknad. Helsedirektoratet kan fastsette hvordan det skal søkes og hvilke opplysninger søknaden skal inneholde.

Godkjenning av utdanningsvirksomheten skal knyttes til spesialitetene virksomheten skal tilbyr utdanning i. En vesentlig del av læringsmålene for den enkelte spesialiteten skal kunne oppnås ved læringsaktiviteter i virksomheten.

Godkjenningen skal baseres på en vurdering av om utdanningsvirksomheten oppfyller kravene i § 22, § 24 og § 25 for den eller de spesialitetene det søkes for. Før det fattes vedtak skal direktoratet be om faglige råd fra Legeforeningens spesialitetskomiteer når det gjelder kravene i § 22 bokstavene c, d og e og § 24. Helsedirektoratet skal påse at også regionale helseforetak og andre aktører med interesse i saken gis anledning til å gi uttalelse.

Kommentarer til § 20

Bestemmelsen regulerer Helsedirektoratets godkjenning av utdanningsvirksomheter, inkludert vilkårene for å få godkjenning.

Første ledd (søknad)

Det følger av § 2 (Spesialistutdanningen for leger) at spesialistutdanningen skal gjennomføres i godkjente eller registrerte utdanningsvirksomheter. Det er Helsedirektoratet som godkjenner utdanningsvirksomhetene.

Søknader om godkjenning som utdanningsvirksomhet skjer digitalt via Altinn. Informasjon om innhold i utdanningsplanen må legges ved søknaden, enten i Altinn, via kompetanseportalen eller via den publiserte utdanningsplanen. Lenke til søknadsskjema finnes på Helsedirektoratets hjemmesider eller direkte i Altinn. Kopi av eventuelle avtaler som er inngått med andre virksomheter (læringsarenaer) skal legges ved søknaden, jf. kommentarene til § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) første ledd.

Andre ledd (spesialitetsspesifikk godkjenning)

Godkjenningen knyttes til en eller flere bestemte spesialiteter. En vesentlig del av læringsmålene for den enkelte spesialiteten skal kunne oppnås ved læringsaktiviteter i virksomheten. Vesentlighetskravet skal her forstås på samme måte som etter § 2 femte ledd, se kommentarene til denne bestemmelsen. Dette legger opp til en

skjønnsmessig helhetsvurdering. Vurderingen skal ikke bare bygge på antall læringsmål, men også den tiden det normalt tar å oppnå disse.

Forskriften stiller ikke krav om særskilt godkjenning av virksomheter som skal tilby utdanningens første del, siden godkjenningen knyttes til den aktuelle spesialiteten. Ved søknad om godkjenning bør det likevel synliggjøres om virksomheten har leger i spesialisering i utdanningens første del. I Helsedirektoratets kvalitetsoppfølging av spesialistutdanningen etter § 27 (Vurdering av de godkjente utdanningsvirksomhetene), vil utdanningens første del inngå.

Kommunene der legene skal tjenestegjøre i utdanningens første del, skal ikke godkjennes eller registreres. Forskriften stiller imidlertid flere krav til kommunen, jf. § 17 (Ansvaret for utdanningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del).

Tredje ledd (vilkår for godkjenning)

Bestemmelsen fastsetter hva godkjenningen skal baseres på. Virksomheten skal vise hvordan utdanningen skal gjennomføres, hvordan internundervisningen skal legges opp og hvordan oppfølgingen av den enkelte lege skal organiseres, jf. henvisningen til § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen), § 24 (Godkjente utdanningsvirksomheters gjennomføring av internundervisning) og § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege). Dette skal knyttes til hver spesialitet det søkes om. Direktoratet skal be om faglige råd fra Legeforeningens spesialitetskomiteer for enkelte av vilkårene som har spesielt faglig innhold. Regionale helseforetak og andre aktører med interesse i saken skal også gis anledning til å uttale seg.

§ 21. Registrering av utdanningsvirksomheter

Utdanningsvirksomheter registreres av Helsedirektoratet etter søknad med plan for spesialistutdanningen. Planen skal oppfylle kravene som følger av § 23 bokstav d).

Registrering av utdanningsvirksomhet skal knyttes til spesialitetene virksomheten skal legge til rette for.

Kommentarer til 21

Det er Helsedirektoratet som skal registrere utdanningsvirksomheter. Registrering forutsetter at virksomheten har sendt inn en søknad med plan for spesialistutdanningen knyttet til den spesialiteten virksomheten skal legge til rette for. Planen skal oppfylle kravene som følger av forskriften § 23 (Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) bokstav d. Direktoratet skal foreta en vurdering av om den innsendte planen oppfyller kraven etter forskriften. Dersom dette er tilfelle skal virksomheten registreres.

Det er virksomheten som sådan som skal registreres. Det innebærer at ansvaret for registrerte virksomheters spesialistutdanning skal forankres i ledelsen.

Dersom en virksomhet skal registreres for flere enn en spesialitet, skal det sendes inn separat plan og gjennomføres separat registrering for den enkelte spesialiteten.

Søknad om registrering sendes digitalt via Altinn. Helsedirektoratet har utarbeidet et eget skjema for registreringen.

§ 22. Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen

Den godkjente utdanningsvirksomheten skal sørge for at utdanningen av spesialister i virksomheten skjer innen faglig forsvarlige rammer og på en måte som sikrer tilstrekkelig kvalitet og gjennomstrømming i utdanningsløpet. Virksomheten skal blant annet

- a) ha en eller flere ansatte spesialister for hver av spesialitetene det søkes godkjenning for, og der minst halvparten av spesialistene skal være fast ansatte
- b) dokumentere hvordan arbeidet med spesialistutdanningen er organisert og hvordan ansvaret er plassert på alle nivåene i virksomheten, blant annet hvordan fagmiljøet og leger i spesialisering sikres innflytelse på utformingen av utdanningstilbudet
- c) dokumentere at pasientgrunnlaget, klinisk og akademisk kompetanse, medisinskfaglige aktiviteter og forskningsaktiviteter er tilstrekkelige i forhold til læringsmålene og antall leger i spesialisering i virksomheten
- d) legge til rette for læringsaktiviteter slik at legene i spesialisering kan oppnå læringsmålene
- e) utarbeide en plan for hver av spesialitetene det søkes godkjenning for. Planen skal blant annet inneholde opplysninger om
 - hvilke læringsmål virksomheten kan oppfylle
 - hvilke læringsarenaer innenfor virksomheten som kan tilby de ulike læringsmålene
 - hvilke læringsmål som kan tilbys ved andre virksomheter gjennom avtaler
 - hvordan det vil legges til rette for supervisjon på de enkelte læringsarenaene
 - hvordan veiledningen og vurderingen organiseres og gjennomføres i virksomheten
 - hvordan virksomhetens spesialister skal benyttes i supervisjonen
 - hvordan teoretisk undervisning inngår som del av spesialistutdanningen knyttet til de enkelte læringsmålene
 - hvordan forskning inngår som en del av spesialistutdanningen
 - hvordan virksomhetens akademiske og kliniske kompetanse skal benyttes for å oppnå læringsmålene knyttet til forskning.

Ved opprettelse av nye spesialiteter, kan Helsedirektoratet etter søknad fra utdanningsvirksomhet gi tidsavgrenset fritak fra kravene i første ledd bokstav a om å ha ansatte spesialister. Det kan stilles vilkår ved fritaket.

Kommentarer til § 22

Bestemmelsen regulerer utdanningsvirksomhetenes ansvar og oppgaver knyttet til utdanningen.

Første ledd (utdanningsvirksomhetens oppgaver)

Bestemmelsen, sammen med § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) og § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål), tydeliggjør at spesialistutdanningen i en godkjent utdanningsvirksomhet er et ledelsesansvar.

Kravet om faglig forsvarlighet betyr blant annet at virksomheten må sikre at den enkelte lege i spesialisering ikke blir pålagt oppgaver som vedkommende ikke er kompetent til å utføre.

Det generelle sørge-for-ansvaret i bestemmelsen konkretiseres i en ikke uttømmende liste over oppgaver.

Bokstav a om å ha spesialister innen spesialitetene det søkes godkjenning for: Kravet om spesialister skal bidra til å sikre faglig kontinuitet og kvalitet og til at virksomheten er i stand til å gi kompetent veiledning og supervisjon.

Bokstav b om organiseringen av arbeidet med utdanning: Tydelig ansvars plassering er en forutsetning for at arbeidet med utdanning sikres nødvendig prioritet. Bestemmelsen slår også fast prinsippet om at fagmiljø og leger i spesialisering skal medvirke i utformingen av utdanningstilbudet.

Bokstav c om dokumentasjon av pasientgrunnlag, kompetanse mv.: Kravet om dokumentasjon skal sikre at virksomheten har et kompetent fagmiljø og tilstrekkelig pasientgrunnlag for det antallet leger i spesialisering som virksomheten har ansvaret for.

Bokstav d om å legge til rette for at legene kan oppnå læringsmålene: Utdanningsvirksomheten skal legge til rette for at legene i spesialisering skal kunne gjennomføre utdanningen. Virksomheten skal legge til rette for læringsaktiviteter slik at legene i spesialisering kan oppnå læringsmålene. Dette innebærer blant annet at læringsaktiviteter organiseres og at vaktplaner settes opp slik at det

blir rom for læringsaktiviteter. Deltakelse på kurs og andre læringsaktiviteter må tas hensyn til og tilpasses i arbeids- og vaktplaner, både for ansvarlige overleger og leger i spesialisering. Det samme gjelder opplegg for veiledning og vurdering. Det må legges til rette for nødvendig supervisjon av en mer erfaren lege eller annet kvalifisert personell. Læringsaktivitetene skal likevel tilpasses den daglige virksomheten slik at det ikke går på bekostning av kvalitet, sikkerhet, ventetider mv. Helseforetaket og kommunen skal samarbeide med sikte på å opprette koblede stillinger i utdanningens første del, se § 13 (Kobling av stillinger i utdanningens første del). I § 25 og § 26 er det konkretisert hvilke plikter virksomheten har overfor den enkelte lege i spesialisering.

Bokstav e om plan for den enkelte spesialitet:

Utdanningsvirksomheten skal utarbeide en plan for hver av spesialitetene det søkes godkjenning for. Planen skal vedlegges søknaden om godkjenning og skal angi hvordan virksomheten vil sikre at leger i spesialisering kan oppnå læringsmålene. Kravene til planen er spesifisert i § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) bokstav e. Planen må gjøres kjent i virksomheten og skal legges til grunn for virksomhetens internkontroll. Planen vil være et offentlig dokument som skal være tilgjengelig for den enkelte lege i spesialisering, også i forbindelse med søknad om ansettelse. Planen vil ligge til grunn for oppfølging fra Helse- og Legeforeningens spesialitetskomiteer, jf. § 27 (Vurdering av de godkjente utdanningsvirksomhetene).

Planen skal inneholde opplysninger om hvilke læringsmål som kan tilbys ved andre virksomheter gjennom avtaler. Slike avtaler kan inngås med andre godkjente utdanningsvirksomheter eller med andre offentlige og private virksomheter, herunder frivillige organisasjoner, innenfor helsesektoren. De kan også inngås med virksomheter i andre sektorer, slik som for eksempel Forsvaret. Slike avtaler kan inngås.

Det kan for eksempel være aktuelt å inngå avtale med andre virksomheter dersom det er læringsmål som virksomheten selv ikke kan tilby innen høyspesialiserte fagområder eller virksomheten har lav kapasitet. Praksis som følge av slik avtale kan dessuten gi verdifull variasjon i spesialiseringsløpet. Kopi av avtalene skal vedlegges søknaden om godkjenning.

Andre ledd (dispensasjon fra kravet om ansatte spesialister)

Ved opprettelse av nye spesialiteter vil det ikke alltid være mulig å tilfredsstille kravet i § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) første ledd bokstav a om at godkjente utdanningsvirksomheter skal ha én eller flere ansatte spesialister for hver av spesialitetene det søkes godkjenning for. Andre ledd gir derfor Helsedirektoratet myndighet til å gi tidsavgrenset dispensasjon fra kravet om å ha ansatt spesialist i spesialiteten.

Inntil godkjent utdanningsvirksomhet har fått utdannet ferdige spesialister i den nye spesialiteten, må det legges til grunn at det vil være mangel på spesialister i den nye spesialiteten. Virksomheten bør i slike tilfeller ha ansatte spesialister innen andre relevante spesialiteter og fagområder som kan sørge for at leger i spesialisering får god veiledning og supervisjon og en god utdanning. Virksomheten bør i søknaden vise hvordan dette er organisert.

§ 23. Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen

Den registrerte utdanningsvirksomheten skal legge til rette for at utdanningen av spesialister skjer innen faglig forsvarlige rammer og på en måte som sikrer tilstrekkelig kvalitet og gjennomstrømming i utdanningsløpet. Virksomheten skal blant annet

- a) legge til rette for helhetlige utdanningsløp
 - b) legge til rette for læringsaktiviteter slik at legene i spesialisering kan oppnå læringsmålene
 - c) dokumentere hvordan arbeidet med spesialistutdanningen er organisert og hvordan ansvaret er plassert i virksomheten
 - d) utarbeide en plan for spesialistutdanningen. Planen skal blant annet inneholde opplysninger om
 - hvilke læringsarenaer som kan tilby de ulike læringsmålene
 - hvordan veiledningen og vurderingen organiseres og gjennomføres
 - hvordan det legges til rette for supervisjon.
-

Kommentarer til § 23

Registrerte utdanningsvirksomheter skal legge til rette for at utdanningen av spesialister skjer innen faglig forsvarlige rammer og på en måte som sikrer tilstrekkelig kvalitet og gjennomstrømming i utdanningsløpet. Dette innebærer blant annet å legge til rette for helhetlige utdanningsløp, å legge til rette for læringsaktiviteter, å dokumentere hvordan arbeidet med utdanningen er organisert og hvordan ansvaret er plassert i virksomheten, og å utarbeide en plan for spesialistutdanningen.

Planen skal angi hvordan virksomheten vil legge til rette for at leger i spesialisering kan oppnå læringsmålene. Kravene til planen er spesifisert i bokstav d. Planen er et offentlig dokument som skal være tilgjengelig, for eksempel for leger som søker på stillinger. Planen vil også ligge til grunn for Helsedirektoratets oppfølging av helhet og kvalitet i utdanningen. Det følger av forskriftens § 3 (Helsedirektoratet) at Helsedirektoratet kan gi anbefalinger om utarbeidelse av og innhold i utdanningsvirksomhetenes utdanningsplaner.

Praksis i spesialisthelsetjenesten vil for de aller fleste inngå som en del av spesialiseringen i allmenntjenesten. En viktig oppgave for å bidra til tilstrekkelig gjennomstrømming i utdanningsløpet er derfor å legge til rette for at legene får nødvendig praktisk tjeneste i spesialisthelsetjenesten. Spesialistutdanningen i allmenntjenesten bør

være et samarbeidsområde mellom de registrerte utdanningsvirksomhetene og helseforetakene, og inkluderes i samarbeidsavtalene mellom kommunene og helseforetakene. Det kan også være aktuelt å samarbeide med private/ideelle utdanningsvirksomheter eller andre kommuner. Det bør avtales hvem som har ansvar for hva og hvordan det skal sikres at legene får gjennomført nødvendig praktisk tjeneste i spesialisthelsetjenesten innen rimelig tid. Samtidig har de regionale helseforetakene også et ansvar for å legge til rette for dette, jf. forskriftens § 4 (De regionale helseforetakene) andre ledd.

§ 24. Godkjente utdanningsvirksomheters gjennomføring av internundervisning

Godkjent utdanningsvirksomheter skal gjennomføre internundervisning i minimum 70 timer per år. Undervisningen skal gi legene i spesialisering nødvendig teoretisk bakgrunn for deres faglige virksomhet.

Kommentarer til § 24

For godkjente utdanningsvirksomheter er det fastsatt at det skal gjennomføres internundervisning i minimum 70 timer per år.

Utdanningsvirksomheten skal også sørge for undervisning for leger som gjennomfører deler av spesialiseringen i en virksomhet som ikke er godkjent, men gjennomfører deler av spesialiseringen i henhold til avtale med den godkjente utdanningsvirksomheten. Omfanget av internundervisningen skal i slike tilfeller fremgå av avtalen.

Kommuner er ikke godkjente utdanningsvirksomheter, og kravet om 70 timer internundervisning per år gjelder ikke for de seks månedene av utdanningens første del som gjennomføres i kommunen.

§ 25. Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege

Overfor den enkelte lege i spesialisering skal utdanningsvirksomheten legge til rette for at legen skal kunne oppnå læringsmålene og gjennomføre et utdanningsløp for henholdsvis utdanningens første del og for utdanningens andre og tredje del. Virksomheten skal blant annet

- a) sørge for at det utarbeides en individuell utdanningsplan med et utdanningsløp i samråd med legen og at planen revideres ved behov
- b) legge til rette for at utdanningen kan skje etter den individuelle planen
- c) legge til rette for at legen får nødvendig veiledning og supervisjon
- d) oppnevne en individuell veileder
- e) utstede bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste.

Ved spesialistutdanning ved godkjente utdanningsvirksomheter skal veilederen som oppnevnes etter første ledd bokstav d, være ansatt i en godkjent utdanningsvirksomhet. Tilsvarende gjelder ikke ved spesialistutdanning tilknyttet registrerte utdanningsvirksomheter.

Veilederen for lege i utdanningens første del skal være en lege med nødvendig erfaring. Veilederen for lege i utdanningens andre og tredje del skal være godkjent spesialist i en av spesialitetene med felles faglig plattform for utdanningens andre del eller i den aktuelle spesialiteten for utdanningens tredje del.

Dersom særlige hensyn tilsier det kan Helsedirektoratet etter søknad fra utdanningsvirksomhet gi tidsavgrenset fritak fra kravet i tredje ledd andre punktum om at veilederen for lege under spesialistutdanning i allmenntidmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin skal være godkjent spesialist i den aktuelle spesialiteten.

Ved opprettelse av nye spesialiteter, kan Helsedirektoratet etter søknad fra utdanningsvirksomheten gi tidsavgrenset fritak fra kravet i tredje ledd andre punktum om at veilederen skal være godkjent spesialist.

Kommentarer til § 25

Bestemmelsen fastsetter hvilke plikter godkjente og registrerte utdanningsvirksomheter har overfor den enkelte lege i spesialisering. Denne bestemmelsen må ses i lys av utdanningsvirksomhetenes generelle ansvar etter forskriften § 22 (Godkjente utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) første ledd bokstav d og § 23

(Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen)
bokstav b.

Første ledd (utdanningsvirksomhetens oppgaver)

Bokstav a og b (individuelle utdanningsplaner): Virksomheten skal sørge for at det utarbeides en individuell utdanningsplan for den enkelte lege. Planen skal være helhetlig, og angi når og på hvilken læringsarena de enkelte læringsmålene skal gjennomføres. Planen skal vise hvordan legen skal kunne oppnå læringsmålene i den aktuelle spesialiteten innen en tidshorisont som står i forhold til kravene for spesialiteten.

Utdanningens første del skjer i tidsbegrensede stillinger. Utdanningsvirksomheter som tilbyr første del i utdanningen, har plikt til å sørge for en samlet individuell utdanningsplan. Dette gjelder først og fremst for sykehusdelen. Men det må også legges inn i planen hvor og når tjeneste i kommunen skal gjennomføres. Virksomhetene er følgelig også forpliktet til å involvere kommunene i utarbeidelsen av planen. Det nærmere innholdet og eventuell separat plan for utdanningen i kommunale helse- og omsorgstjenester er likevel kommunens ansvar, se kommentarene til § 17 (Ansvaret for utdanningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del) første ledd.

Godkjente utdanningsvirksomheter skal, for fast ansatte leger i utdanningens andre og tredje del, utarbeide en samlet plan for hele utdanningens andre og tredje del frem til spesialistgodkjenning. For midlertidig ansatte utarbeides planen for deler av utdanningens andre og tredje del, tilpasset lengden på ansettelsesforholdet og situasjonen for øvrig.

Registrerte utdanningsvirksomheter skal som en hovedregel utarbeide en samlet utdanningsplan for hele spesialisingsløpet frem til spesialistgodkjenning. Dersom inngått avtale med legen eller ansettelsesforholdet tilsier en mer tidsbegrenset plan, tilpasses planen dette og situasjonen for øvrig. For læringsmål som ikke kan gjennomføres ved eller tilknyttet utdanningsvirksomheten, skal planen baseres på avtaler som er inngått med andre virksomheter for å sikre at leger i spesialisering kan oppnå disse læringsmålene. Kommunene kan gå sammen om å lage en mal for slike avtaler.

Planen skal utarbeides i samråd med legen. Planen bør utarbeides ved ansettelsen, avtaleinngåelsen eller helt i begynnelsen av arbeidsforholdet.

Planen skal revideres ved behov. Det er utdanningsvirksomhetens ansvar å ta initiativ til å endre planen når endringer skjer i læringsmål, i tilbudene i egen virksomhet eller hos de samarbeidende tjenestestedene. At planen skal endres ved behov innebærer også at det ved innføring av nye læringsmål kan være nødvendig å endre planen i lys av allerede oppnådde læringsmål og fremtidige læringsmål. Vurderingen vil nødvendigvis måtte basere seg på et skjønn, der innholdet i de nye læringsmålene og hvor i spesialisingsløpet legene er, vil ha betydning for om den individuelle utdanningsplanen må revideres.

Utdanningsvirksomheten skal legge til rette for at utdanningen kan skje etter den individuelle planen.

Bokstav c og d (veiledning og supervisjon): Utdanningsvirksomheten skal legge til rette for at den enkelte lege får nødvendig veiledning og supervisjon. Dersom legen i løpet av utdanningsløpet skal gjennomføre tjeneste eller andre læringsaktiviteter i eller tilknyttet virksomheter som ikke er godkjente eller registrerte utdanningsvirksomheter, må det fremgå av avtalene med disse hvordan veiledningen og supervisjonen vil bli ivaretatt.

Utdanningsvirksomheter skal oppnevne en individuell veileder for den enkelte lege. Veiledning forstås som refleksjon, råd, oppfølging av faglig progresjon under spesialiseringen og bidrag i vurderingen av leger i spesialisering. Veiledningen innebærer planlagte og regelmessige samtaler mellom lege i spesialisering og veileder. Se denne bestemmelsens andre og tredje ledd om krav til veilederen. Kommunene gis tilskudd til dekning av kostnader til veiledning i spesialiteten allmenntidmedisin med inntil tre timers veiledning samt en times forberedelse/etterarbeid for veileder, totalt 4 timer, per måned i 10,5 av årets måneder.

Supervisjon forstås her som å bistå og gi råd til leger i spesialisering i konkrete arbeidssituasjoner i den daglige virksomheten. Det er avgjørende for god spesialistutdanning at den enkelte lege i spesialisering har tilgang til supervisjon. Supervisjonens form må være tilpasset læringsmål og læringsaktiviteter. For noen læringsmål må den som gir supervisjon, være til stede sammen med legen som er i spesialisering. Dette gjelder for eksempel for mange praktiske prosedyrer. For andre læringsmål vil det være tilstrekkelig at den som gir supervisjon, er tilgjengelig på telefon eller digitale medier. Supervisjonen må tilpasses behovet og situasjonen, for eksempel om det dreier seg om supervisjon på vakt eller planlagt supervisjon i forbindelse med enkelte læringsmål. Det vil være opp til den enkelte utdanningsvirksomheten å vurdere hvordan det best legges til rette for

at legene skal få nødvendig supervisjon. Det følger av § 26 første ledd at det ved vurdering av om læringsmål er oppnådd, skal innhentes anbefalinger fra minst en av dem som har deltatt i supervisjonen.

Bokstav e (bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste):

Utdanningsvirksomheten skal utstede en bekreftelse på gjennomført praktisk tjeneste. Dette skal ikke være en attest der arbeidsgiveren skal vurdere kvaliteten på legens arbeid. Det skal kun stå hvor lenge legen har arbeidet hvor (eventuelt hvilken avdeling), hvilken stilling og eventuelt fravær fra tjenesten. Bekreftelsen er nødvendig for at legen i søknaden om spesialistgodkjenning skal kunne dokumentere at utdanningstiden oppfyller minstekravene til utdanningstid i samsvar med § 2 (Spesialistutdanningen for leger), jf. § 29 (Spesialistgodkjenning) bokstav b. Kun tjeneste etter fullført medisinsk grunnutdanning skal bekreftes. Om begrepet medisinsk grunnutdanning, se kommentarene til § 31 (Beregning av utdanningstid) første ledd.

Andre og tredje ledd (krav til veilederen)

Ved spesialistutdanning ved godkjente utdanningsvirksomheter skal veilederen som oppnevnes, være ansatt i en godkjent utdanningsvirksomhet. Dette innebærer at utdanningsvirksomheten som har inngått avtale, fortsatt har ansvar for veiledningen når lege i spesialisering tjenestegjør i andre virksomheter (for eksempel avtale-spesialistpraksis).

For utdanning ved registrert utdanningsvirksomhet er det ikke krav om veilederen må være tilknyttet virksomheten, men virksomheten har likevel ansvar for at veiledning blir gitt. Dersom utdanningsvirksomheten inngår avtale med annen virksomhet må det avtales hvordan det skal legges til rette for nødvendig veiledning og supervisjon.

Kravet til veilederens kompetanse er i utdanningens første del at veilederen skal være lege med nødvendig erfaring. Kravet i utdanningens andre del er at veilederen skal være godkjent spesialist i en av spesialitetene som omfattes av den felles faglige plattformen. Kravet til veilederens kompetanse i utdanningens tredje del er at veilederen skal være godkjent spesialist i den spesialiteten utdanningen gjelder. Kravene skal sikre at veileder har kompetanse i de læringsmålene som skal oppnås på det aktuelle nivået i spesialistutdanningen.

Fjerde og femte ledd (fritak fra kravet om at veilederen må være spesialist)

Etter fjerde ledd kan Helsedirektoratet gi tidsavgrenset fritak fra kravet om at veileder for leger under spesialistutdanning i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin, skal være godkjent spesialist i den spesialiteten utdanningen gjelder. Slikt fritak kan gis etter søknad fra utdanningsvirksomheten som skal oppnevne veileder. Slikt fritak skal kun benyttes i unntakstilfeller dersom særlige hensyn tilsier det, for eksempel at det i en periode byr på uforholdsmessig store utfordringer å kunne oppnevne veileder som er godkjent spesialist. Veiledere som oppnevnes etter slikt fritak må likevel inneha den nødvendige kompetanse til å gjennomføre veiledningen.

Ved opprettelse av nye spesialiteter vil det ikke alltid være mulig å tilfredsstillende kravet etter tredje ledd andre punktum om at veilederen skal være godkjent spesialist i den spesialiteten utdanningen gjelder. Etter femte ledd kan Helsedirektoratet derfor gi tidsavgrenset fritak fra kravet om at veileder skal være godkjent spesialist. Slikt fritak kan gis etter søknad fra utdanningsvirksomheten som skal oppnevne veileder. En veileder som oppnevnes etter slikt fritak må likevel inneha den nødvendige kompetanse til å gjennomføre veiledningen og gjerne være spesialist i en tilgrensende spesialitet og med kompetanse i flest mulig av læringsmålene.

§ 26. Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål

Utdanningsvirksomheten skal sørge for at legen får løpende vurdering av om læringsmålene er oppnådd og at oppnådde læringsmål dokumenteres så snart som mulig. I vurderingen skal det innhentes anbefalinger fra veilederen og minst en av dem som har deltatt i supervisjonen.

Dersom en lege i spesialisering i utdanningens andre eller tredje del ikke får dokumentasjon på at et læringsmål er oppnådd, har legen rett til en ny vurdering.

Dersom legen ber om det, skal det regionale helseforetaket sørge for en ny vurdering fra en annen virksomhet. Dersom lege under spesialistutdanning tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet ber om det, skal fylkesmannen legge til rette for ny vurdering. Registrert utdanningsvirksomhet skal bistå fylkesmannen med gjennomføring av ny vurdering.

Dersom læringsmålet heller ikke oppnås etter den nye vurderingen, kan legen kreve ny vurdering etter å ha gjennomført relevante læringsaktiviteter i minst seks måneder.

Kommentarer til § 26

Bestemmelsen regulerer vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål.

Første ledd (løpende vurdering av læringsmål)

Vurdering av oppnådde læringsmål er utdanningsvirksomhetens ansvar, som må sørge for at det er gode systemer for vurdering av oppnådde læringsmål. Ansvaret for vurderingen ligger hos utdanningsvirksomhetens ledelse og kan ikke delegeres. Oppgaven med å vurdere og dokumentere hvert enkelt læringsmål kan imidlertid delegeres for å unngå å binde opp lederressurser på en uhensiktsmessig måte og lage flaskehals. Det vil være nødvendig å dokumentere på en egnet måte at leder følger med på progresjonen til den enkelte lege underveis. Vurderingen og dokumentasjonen av oppnådde læringsmål må gjennomføres snarest mulig etter at læringsaktivitetene er gjennomført.

Ledelsen må sikre at prosessene for vurdering er tilrettelagt slik at denne blir faglig forsvarlig og etterprøvbar. Likebehandling i vurdering av kompetanse på tvers av virksomheter må tilstrebes, blant annet gjennom å ta i bruk vurderingsverktøy som sjekklister, observasjonsverktøy, kursprøver etc. I praksis vil det ofte være slik

at den som vil være best i stand til å vurdere om læringsmålene er oppnådd, vil være oppnevnt veileder for legen og den eller de som har deltatt i supervisjonen. Det skal derfor innhentes anbefalinger fra veileder og minst en av dem som har deltatt i supervisjonen. Supervisørene har dermed en viktig rolle også i å vurdere legen i konkrete arbeidssituasjoner.

Utdanningsvirksomheten kan bare godkjenne og dokumentere oppnådde læringsmål når legen er ansatt i en utdanningsstilling eller har påbegynt en praksis tilknyttet en utdanningsvirksomhet. Læringsmålene i utdanningens første del kan ikke dokumenteres før legen har tiltrådt i en utdanningsstilling. Tilsvarende kan oppnåelse av læringsmål i andre eller tredje del, ikke dokumenteres før legen har tiltrådt en utdanningsstilling i andre eller tredje del, alternativt tiltrådt en stilling eller påbegynt en praksis tilknyttet en utdanningsvirksomhet.

Når det gjelder utdanningens første del, er det i hovedsak to typer forhold som kan føre til at læringsmålene i utdanningens første del ikke oppnås. Det kan være mangelfull kyndighet (mangelfulle faglige kunnskaper eller ferdigheter), og/eller det kan være forhold ved legens atferd, personlighet eller lignende som gjør at vedkommende ikke anses egnet/skikket til å utøve legeyrket. Det kan være en glidende overgang fra mangelfulle faglige ferdigheter til manglende egnethet eller skikkethet. Når det stilles spørsmål ved om en lege er egnet eller skikket for yrket, er det som regel på grunn av forhold ved vedkommendes atferd, psykiske helse, rus eller personlige egenskaper. Statens helsetilsyn kan kalle tilbake autorisasjon eller turnuslisens etter helsepersonelloven § 57 dersom legen er uegnet til å utøve sitt yrke forsvarlig. Denne vurderingen gjelder i utgangspunktet legens generelle egnethet som lege, mens læringsmålene gjelder faglig kompetanse og kyndighet på bestemte områder. Vurderingen knyttet til enkelte læringsmål kan imidlertid være overlappende med egnethetsvurderingen. Det skal da mer til for at en lege ikke skal anses egnet enn at læringsmålet ikke anses oppnådd.

Det er et lederansvar å gi tydelige tilbakemeldinger til lege i spesialisering dersom lederen, etter innhenting av relevant informasjon fra veiledere og supervisører, mener at læringsmålene ikke vil kunne bli oppnådd innen rimelig tid. Dersom det avdekkes at legen ikke klarer å oppnå læringsmålene, må derfor legen straks gjøres oppmerksom på dette, slik at legen får mulighet til å uttale seg om saken og rette opp forholdene. Utdanningsvirksomheten eller tjenestestedet skal forsøke å legge forholdene til rette slik at tjenesten likevel kan gjennomføres.

Hvilke arbeidsrettslige konsekvenser dette eventuelt skal få reguleres ikke i forskriften, men må avgjøres etter arbeidsrettslige regler. Det bør dokumenteres skriftlig at forholdene er tatt opp med legen, at legen har fått anledning til å gi en skriftlig uttalelse, hva som forventes rettet opp og hvilke tiltak som iverksettes. Der det foreligger et arbeidsgiveransvar vil arbeidsmiljølovens krav til rettelegging, medvirkning og utvikling også legge føringer for tjenestestedet til retteleggingsansvar ved mangelfull fungering hos legen, jf. kapittel 15 i arbeidsmiljøloven.

Spesialistutdanningens progresjon, godkjenning av læringsmål, gjennomførte læringsaktiviteter og veiledning bør dokumenteres digitalt i virksomhetens kompetanseportal, se punkt 2.4 i rundskrivet. Forskriften stiller imidlertid ikke krav om hvordan oppnådde læringsmål skal dokumenteres.

Andre, tredje og fjerde ledd (rett til ny vurdering dersom læringsmål ikke oppnås)

Dersom en lege i utdanningens andre eller tredje del ikke får bekræftet at et læringsmål er oppnådd, har legen rett til en ny vurdering. Dette vil først og fremst være aktuelt i tilfeller der læringsmålene ikke vurderes som oppnådd etter ordinær tid i henhold til den individuelle utdanningsplanen.

Leger som spesialiserer seg ved godkjente utdanningsvirksomheter kan henvende seg til det regionale helseforetaket for å få ny vurdering fra en annen virksomhet. Det regionale helseforetaket må da sørge for at legen får en ny vurdering fra en annen egnet utdanningsvirksomhet. Det er imidlertid ikke noe krav at vurderingen skal gjøres i en annen virksomhet. Vurderingen kan gjøres i den utdanningsvirksomheten legen i spesialisering er ansatt, men av representanter fra en annen utdanningsvirksomhet. Vurderingsform beslutes av den utdanningsvirksomheten legen i spesialisering er ansatt i.

Det regionale helseforetaket kan ved behov konsultere den aktuelle spesialitetskomiteen for å finne en aktuell virksomhet som kan gjennomføre vurderingen.

Leger som spesialiserer seg tilknyttet registrert utdanningsvirksomhet kan henvende seg til fylkesmannen for å få en ny vurdering. Fylkesmannen skal i så fall legge til rette for ny vurdering. Ved henvendelse fra fylkesmannen har en registrert utdanningsvirksomhet plikt til å bistå fylkesmannen med gjennomføring av ny vurdering.

Dersom den nye vurderingen ikke fører til bekreftelse på at de aktuelle læringsmålene er oppnådd, kan ikke legen kreve ny vurdering før legen har hatt praksis eller relevante læringsaktiviteter i minst seks måneder.

Retten til en ny vurdering etter denne bestemmelsen gjelder bare for leger i utdanningens andre og tredje del. Leger i utdanningens første del som ikke oppnår læringsmålene, må i stedet søke ny stilling etter § 15 (Ny stilling i utdanningens første del i særlige tilfeller) eller søke stilling på resttorget.

§ 27. Vurdering av de godkjente utdanningsvirksomhetene

Etter at en utdanningsvirksomhet er godkjent kan Helse-
direktoratet vurdere om vilkårene for godkjenning etter § 20 fortsatt
er oppfylt for den eller de spesialitetene godkjenningen gjelder.
Direktoratet skal blant annet vurdere om virksomheten gjennomfører
utdanningen i samsvar med planene for den enkelte spesialitet og
eventuell annen dokumentasjon som er lagt til grunn ved god-
kjenningen. Direktoratet kan kreve de opplysningene som er nød-
vendige for å vurdere utdanningsvirksomheten.

Helsedirektoratet kan trekke tilbake godkjenningen av en ut-
danningsvirksomhet dersom kravene ikke lenger er oppfylt. Før en
godkjenning kan trekkes tilbake skal virksomheten få en rimelig frist
til å iverksette de endringene som er nødvendige for å oppfylle
kravene.

Direktoratet skal be om faglige råd fra Legeforeningens
spesialitetskomiteer ved vurderingen av om en utdanningsvirksomhet
gjennomfører utdanningen i samsvar med kravene i § 22 bokstavene
c, d og e og § 24. Virksomheten skal også evalueres av leger i
spesialisering som er ansatt i virksomheten.

Legeforeningens spesialitetskomiteer kan besøke utdannings-
virksomheter for å vurdere gjennomføringen av kravene i § 22
bokstavene c, d og e og § 24. Komiteene kan kreve de opplysningene
som er nødvendige for vurderingen.

Kommentarer til § 27

Bestemmelsen regulerer Helsedirektoratets oppgave med å følge med
på om godkjente utdanningsvirksomheter fortsatt oppfyller vilkårene
som lå til grunn for godkjenningen. Godkjenningen kan trekkes til-
bake dersom vilkårene ikke lenger er oppfylt.

Første ledd (Helsedirektoratets oppfølging av virksomhetene)

Helsedirektoratet skal ha ansvar for oppfølging av utdannings-
virksomhetene. Oppfølgingen skal gjøres med utgangspunkt i de
forskriftsfestede kravene for utdanningsvirksomhetene og eventuell
annen dokumentasjon som er lagt til grunn ved godkjenningen. Det
skal vurderes om gjennomføringen av utdanningen sikrer til-
strekkelig kvalitet og gjennomstrømming i utdanningsløpet. Mer
konkret skal det vurderes om utdanningen gjennomføres i samsvar
med planene m.m. som etter § 22 (Godkjente
utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) lå til grunn for

godkjenningen, og hvordan oppgavene overfor legene i spesialisering etter § 24 (Godkjente utdanningsvirksomheters gjennomføring av internundervisning), § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) og § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål) gjennomføres. Overholdelse av øvrige krav i forskriften vil også kunne trekkes inn i en helhetsvurdering.

Virksomheten plikter å avgi styringsdata fra kompetanseportalen og eventuelle andre opplysninger eller rapporter som er nødvendige for å kvalitetssikre at virksomheten til enhver tid oppfyller kravene. Endringer i utdanningsplaner skal føres inn i virksomhetens kompetanseportal eller dokumenteres på andre måter.

Andre ledd (tilbaketrekking av godkjenning)

Helsedirektoratet kan trekke en godkjenning tilbake dersom det viser seg at utdanningsvirksomheten ikke oppfyller vilkårene som lå til grunn for godkjenningen.

Tilbaketrekking av en virksomhetsgodkjenning skal ikke få konsekvenser for legen i spesialisering når legen på et senere tidspunkt søker om spesialistgodkjenning. Den praktiske tjenesten og oppnådde læringsmål frem til tilbaketrekkingen skal uansett regnes som tellende i legens spesialistutdanning. Allerede oppnådde læringsmål vil legges til grunn ved den endelige vurderingen av om alle læringsmålene i utdanningens første del er oppnådd. Det at virksomheten ikke legger til rette for spesialistutdanningen i samsvar med reglene, vil kunne være et mislighold av ansettelsesavtalen som etter alminnelige erstatningsregler eventuelt kan gi grunnlag for erstatning fra arbeidsgiveren.

Tredje ledd (faglige råd fra Legeforeningens spesialitetskomiteer)

Direktoratet skal be om faglige råd fra Legeforeningens spesialitetskomiteer når det gjelder kravene i § 22 bokstavene c, d og e og § 24, jf. § 6 (Legeforeningen). Spesialitetskomiteene kan også av eget tiltak besøke utdanningsvirksomhetene for å vurdere hvordan virksomhetene gjennomfører disse kravene.

§ 28. Vurdering av de registrerte utdanningsvirksomhetene

Dersom opplysninger i søknad og plan for spesialistutdanningen etter § 21 endres vesentlig etter at en utdanningsvirksomhet er registrert, skal utdanningsvirksomheten sende Helsedirektoratet oppdaterte opplysninger og plan.

Etter at en utdanningsvirksomhet er registrert kan Helsedirektoratet vurdere om virksomheten oppfyller kravene etter § 23 og § 25. Direktoratet kan kreve de opplysningene som er nødvendige for å vurdere virksomheten og kan be om faglige råd fra Legeforeningens spesialitetskomiteer. Virksomheten skal også evalueres av leger i spesialisering som er tilknyttet virksomheten.

Dersom virksomheten ikke oppfyller kravene skal Helsedirektoratet følge opp virksomheten med råd og veiledning.

Kommentarer til § 28

Bestemmelsen regulerer Helsedirektoratets oppgave med å følge med på om de registrerte utdanningsvirksomhetene fortsatt oppfyller kravene som lå til grunn for registreringen. Virksomheter som ikke oppfyller kravene skal følges opp av Helsedirektoratet med råd og veiledning.

Første ledd (plikt til å melde inn vesentlige endringer)

De registrerte utdanningsvirksomhetene skal sende Helsedirektoratet oppdaterte opplysninger og oppdatert plan, dersom disse endres vesentlig etter registreringen. Virksomhetens kompetanseportal bør holdes oppdatert for å kunne danne grunnlag for oppfølgingen av helhet og kvalitet i utdanningen.

Andre ledd (Helsedirektoratets oppfølging av virksomhetene)

Helsedirektoratet kan i etterkant av registreringen vurdere om en registrert utdanningsvirksomhet oppfyller kravene etter forskriftens § 23 (Registrerte utdanningsvirksomheters ansvar for utdanningen) og § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege). Slik vurdering kan bli aktuell dersom direktoratet får informasjon som kan tilsa at virksomheten ikke ivaretar sitt ansvaret i tråd med forskriften. Direktoratet kan kreve de opplysningene fra utdanningsvirksomheten som er nødvendige for vurderingen. Direktoratet kan også be om faglige råd fra aktuell spesialitetskomite i Legeforeningen.

Den registrerte utdanningsvirksomheten skal videre evalueres av leger i spesialisering som er tilknyttet virksomheten. Dette innebærer at utdanningsvirksomhetene må etablere systemer både for gjennomføring av og nødvendig oppfølging av evalueringene.

Tredje ledd (oppfølging med råd og veiledning)

Dersom direktoratet kommer til at utdanningsvirksomheten ikke oppfyller kravene, skal direktoratet følge opp virksomheten med råd og veiledning slik at virksomheten settes i stand til å oppfylle kravene.

Kapittel 5 Spesialistgodkjenning av leger

§ 29. Spesialistgodkjenning

Helsedirektoratet skal gi spesialistgodkjenning etter søknad fra legen dersom følgende vilkår er oppfylt:

- a) Det er dokumentert at læringsmålene for utdanningens første del og for den aktuelle spesialiteten i forskriftens vedlegg 2 er oppnådd.
- b) Utdanningen er gjennomført i samsvar med § 2.
- c) Legen har autorisasjon etter helsepersonelloven § 48a.

Søknaden kan avslås dersom det foreligger forhold som ville gitt grunn til å tilbakekalle spesialistgodkjenningen etter helsepersonelloven § 57.

Ved innføring av en ny legespesialitet, kan Helsedirektoratet gi spesialistgodkjenning til en lege selv om utdanningen i spesialiteten ikke er gjennomført i samsvar med kravet i § 2 andre ledd om utdanningens forskjellige deler, kravet i § 2 tredje ledd om at den praktiske tjenesten skal gjennomføres under veiledning og supervisjon av kvalifisert lege og kravet i § 2 sjette ledd jf. § 8 første ledd om at den vesentlige delen av spesialistutdanningen for sykehusspesialitetene skal gjennomføres ved godkjente utdanningsvirksomheter i særskilte stillinger for leger i spesialisering. Søknad om slik spesialistgodkjenning må være sendt Helsedirektoratet innen to år etter ikrafttredelse av ny legespesialitet fastsatt i forskriftens vedlegg 1 og vedlegg 2.

Kommentarer til § 29

Bestemmelsen regulerer vilkårene for å få spesialistgodkjenning. Helsedirektoratet skal gi godkjenning dersom vilkårene er oppfylt. Er ikke vilkårene oppfylt, har ikke direktoratet adgang til å gi godkjenning. Vilkårene for godkjenning er uttømmende oppregnet i første ledd. Direktoratet kan derfor heller ikke stille andre vilkår for godkjenning enn de som følger av første ledd.

Første ledd (vilkår som må være oppfylt)

Bokstav a: Det sentrale vilkåret er at læringsmålene, som følger av forskriftens § 2 (Spesialistutdanningen for leger), er oppnådd. Disse skal dokumenteres av utdanningsvirksomheten og kommunen, jf. § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål) første ledd og § 17 (Ansvaret for utdanningen i den kommunale helse- og

omsorgstjenesten i utdanningens første del) første ledd bokstav e. Det er likevel legen som har ansvar for å påse at alle læringsmål er dokumentert når legen til slutt skal søke om spesialistgodkjenning, se kommentaren til bokstav c.

Bokstav b: Utdanningen skal være gjennomført i samsvar med § 2 (Spesialistutdanningen for leger). Dette betyr:

- Spesialistutdanningen er gjennomført med praktisk tjeneste og andre læringsaktiviteter.
- Utdanningen er gjennomført etter den medisinske grunnutdanningen, det vil si etter innvilget autorisasjon eller lisens.
- Utdanningen har vart i minst seks og et halvt år. Utdanningstiden beregnes etter reglene i § 31 (Beregning av utdanningstid).
- Utdanningens første del er gjennomført med praktisk tjeneste i 12 måneder i spesialisthelsetjenesten og deretter i seks måneder i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Utdanningens andre del er eventuelt gjennomført med praktisk tjeneste og andre læringsaktiviteter for grupper av spesialiteter, avhengig av om det er en andre del i den aktuelle spesialiteten. Utdanningens tredje del er gjennomført med praktisk tjeneste og andre læringsaktiviteter for den enkelte spesialitet.
- En vesentlig del av utdanningen er gjennomført ved en eller flere godkjente utdanningsvirksomheter eller tilknyttet en eller flere registrerte utdanningsvirksomheter. Se nærmere i kommentarene til § 2.
- Den praktiske tjenesten er gjennomført under veiledning og supervisjon av kvalifiserte leger. Se nærmere kommentarene til § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningløpet til den enkelte lege) bokstav c.

Bokstav c: Legen skal ha autorisasjon etter helsepersonelloven § 48a før det gis spesialistgodkjenning. Spesialistutdanningen skal som hovedregel påbegynnes og gjennomføres etter at legen har gjennomført og fått godkjent den medisinske grunnutdanningen. Hva som menes med medisinsk grunnutdanning er forklart i kommentarene til § 31 (Beregning av utdanningstid) første ledd. Det åpnes imidlertid for at leger kan gjennomføre utdanningen mens de har lisens etter helsepersonelloven § 49, se nærmere omtale av dette under kommentarene til § 9 (Generelle vilkår for tiltredelse). Dette dreier seg i all

hovedsak om leger med medisinsk grunnutdanning fra land utenfor EØS. Disse legene må kvalifisere seg i løpet av spesialiseringen slik at de får autorisasjon.

Utdanningsvirksomheter og kommuner har etter § 17, § 25 § 26 en løpende plikt til å dokumentere oppnådde læringsmål og gjennomført praktisk tjeneste underveis i spesialiseringsløpet. Ved søknad om spesialistgodkjenning, er det likevel legen som må påse at all nødvendig dokumentasjon legges frem eller foreligger. Dersom søkeren har gjennomført spesialistutdanningen ved flere virksomheter, er det søkerens ansvar å påse at det foreligger dokumentasjon fra de forskjellige virksomhetene. I praksis vil det være tilstrekkelig at dokumentasjonen er tilgjengelig digitalt i kompetanseportalen, se punkt 2.4 om digital kompetanseportal.

Andre ledd (avslag ved tilbakekallelsesgrunner)

Spesialistgodkjenning kan avslås dersom det foreligger forhold som ville gitt grunn til å tilbakekalle spesialistgodkjenningen etter helsepersonelloven § 57, jf. § 53 andre ledd. Tilbakekallelsesgrunn etter § 57 foreligger dersom legen er «uegnet til å utøve sitt yrke forsvarelig på grunn av alvorlig sinnslidelse, psykisk eller fysisk svekkelse, langt fravær fra yrket, bruk av alkohol, narkotika eller midler med liknende virkning, grov mangel på faglig innsikt, uforsvarelig virksomhet, grove pliktbrudd etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, eller på grunn av atferd som anses uforenlig med yrkesutøvelsen».

Direktoratet har ikke plikt til å gjøre selvstendige undersøkelser knyttet til om slike grunner foreligger. Men dersom direktoratet blir gjort kjent med slike forhold kan direktoratet avslå søknaden om spesialistgodkjenning, i stedet for å gi spesialistgodkjenning og deretter vente på at Statens helsetilsyn skal fatte vedtak om tilbakekall.

Tredje ledd (unntak fra krav ved innføring av ny legespesialitet)

For at det skal være mulig å godkjenne spesialister i en ny legespesialitet kort tid etter at den er innført, kan Helsedirektoratet gi spesialistgodkjenning i den nye spesialiteten selv om ikke alle vilkårene er oppfylt.

Kravene som kan fravikes er:

- utdanningen skal bestå av flere deler (§ 2 andre ledd)
- den praktiske tjenesten skal gjennomføres under veiledning og supervisjon av kvalifisert lege (§ 2 tredje ledd)

- den vesentlige delen av spesialistutdanningen for sykehus-spesialitetene skal gjennomføres ved godkjente utdannings-virkosomheter i særskilte stillinger for lege i spesialisering (§ 2 sjette ledd jf. § 8 første ledd).

De øvrige kravene i § 2 til gjennomføringen av spesialistutdanningen må være oppfylt også ved denne spesialistgodkjenningen. Dette er kravet om at utdanningen skal omfatte praktisk tjeneste, teoretisk undervisning og andre læringsaktiviteter i minst seks og et halvt år etter tildelt autorisasjon eller lisens i § 2 første ledd og kravet om at utdanningen skal baseres på læringsmål i § 2 syvende ledd.

Det understrekes at denne særlige spesialistgodkjenningen etter tredje ledd heller ikke åpner for fritak fra kravene om at den nye spesialitetens læringsmål må være oppnådd, samt at legen må ha autorisasjon før godkjenningen, jf. første ledd bokstav a og bokstav c.

Hovedregelen er at spesialistgodkjenning også for nye spesialiteter oppnås etter gjennomført spesialisering i tråd med alle krav etter spesialistforskriften § 2. Det er derfor kun adgang til å gi spesialistgodkjenning etter tredje ledd i en begrenset overgangsperiode etter at ny spesialitet er innført. Søknad om slik spesialistgodkjenning må være sendt Helsedirektoratet innen to år etter ikrafttredelse av den nye legespesialiteten (dvs. ikrafttredelsen av endringene i forskriftens vedlegg 1 og vedlegg 2).

I denne overgangsperioden vil allerede kompetente leger kunne oppnå spesialistgodkjenning i den nye spesialiteten. Det vil kunne bidra til at tjenestebehovene den nye spesialiteten skal dekke vil bli ivaretatt, og at leger som påbegynner spesialisering i de nye spesialitetene kan få veiledning og supervisjon av godkjente spesialister i den nye spesialiteten.

Også allerede kompetente leger med praksis fra andre land kan få spesialistgodkjenning etter denne overgangsordningen, så fremt legene etter en konkret vurdering ansees å oppfylle kravene og dette ikke strider mot de kravene som for øvrig følger av §§ 31 femte ledd, 32 og 33.

Det vises her avslutningsvis til at spesialistforskriften også har enkelte andre særlige bestemmelser som gjelder ved innføring av nye legespesialiteter. Helsedirektoratet kan gi utdanningsvirkosomheter tidsavgrenset fritak fra kravet om å ha ansatte spesialister, jf. § 22 andre ledd samt tidsavgrenset fritak fra kravet om at veileder i utdanningens andre og tredje del må være godkjent spesialist, jf. § 25 femte ledd.

§ 30. Behandling av søknader

Helsedirektoratet kan fastsette at

- a) det skal søkes på en bestemt måte
 - b) oppnådde læringsmål og gjennomført praktisk tjeneste skal dokumenteres på en bestemt måte
 - c) søkeren skal betale fastsatt gebyr før søknaden behandles.
-

Kommentarer til § 30

Bestemmelsen gir Helsedirektoratet hjemmel til å fastsette formkrav til hvordan det skal søkes, om oppnådde læringsmål og gjennomført praksis skal dokumenteres på en bestemt måte, og om det skal betales gebyr for behandlingen av søknaden. Helsedirektoratet kan også fastsette gebyrets størrelse. Helsedirektoratets hjemmeside gir nærmere informasjon om hvordan det skal søkes.

§ 31. Beregning av utdanningstid

Samlet utdanningstid, jf. kravet om minste utdanningstid på seks og et halvt år etter § 2 første ledd og kravet om minst to år i åpen uselektert allmennpraksis under spesialistutdanningen etter § 2 fjerde ledd første punktum, skal beregnes ut fra gjennomført praktisk tjeneste bekreftet etter § 25 første ledd bokstav e.

Dersom legen har hatt tjeneste på deltid under utdanningen skal utdanningstiden forkortes tilsvarende.

Følgende fravær skal telle med ved beregningen av utdanningstiden:

- a) deltakelse på kurs eller liknende fravær som er relatert til utdanningen
- b) lovfestet eller tariffestet ferie, med unntak av overført ferie eller forskuddsferie.

Fravær som ikke omfattes av tredje ledd skal komme til fratrukk ved beregning av utdanningstiden, for den andelen som utgjør mer enn

- a) tolv dager av utdanningstiden i spesialisthelsetjenesten i utdanningens første del
- b) seks dager av utdanningstiden i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del
- c) ti prosent av utdanningstiden i utdanningens resterende del.

Spesialistutdanning som gjelder en annen spesialitet enn den det søkes om, kan være tellende med inntil tre år og tre måneder. Dette gjelder uavhengig av om utdanningen er gjennomført i Norge eller i et annet land, og om hele spesialistutdanningen eller bare deler av den er gjennomført. Begrensningen i første punktum gjelder også dersom deler av spesialistutdanningen i samme spesialitet er gjennomført i et annet land.

Kommentarer til § 31

Bestemmelsen fastsetter hvordan samlet utdanningstid og kravet om minst to år i åpen uselektert allmennpraksis, skal beregnes av Helse- og omsorgsdepartementet ved behandling av søknad om spesialistgodkjenning etter § 29 (Spesialistgodkjenning) og § 30 (Behandling av søknader).

Bestemmelsen gjelder hele utdanningen, dvs. både første, eventuell andre og tredje del.

Første ledd (om samlet utdanningstid)

Spesialistutdanningen skal gjennomføres på minst seks og et halvt år, jf. § 2 (Spesialistutdanningen for leger) første ledd. Når Helse- og omsorgsdepartementet skal godkjenne legene, må det derfor beregnes hvor lang tid legen har vært under spesialisering. Utdanningstiden skal beregnes ut ifra gjennomført praktisk tjeneste. Dette sikter til den tiden legen har hatt praktisk tjeneste under spesialiseringen, enten i eller tilknyttet utdanningsvirksomheten eller i en annen virksomhet etter avtale med utdanningsvirksomheten. Utdanningsvirksomheten eller kommunen har plikt til å dokumentere dette, jf. § 25 (Utdanningsvirksomhetenes ansvar for utdanningsløpet til den enkelte lege) første ledd bokstav e og § 17 (Ansvaret for utdanningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del) første ledd bokstav f og.

Ved spesialisering i allmennmedisin skal i tillegg minst to år av spesialistutdanningen gjennomføres i åpen uselektert allmennpraksis. Også denne utdanningstiden skal beregnes ut ifra reglene i § 31.

Utdanningstiden i utdanningens første del skal beregnes for seg, både for utdanningstiden i spesialisthelsetjenesten og for utdanningstiden i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Deretter skal utdanningstiden beregnes for seg for den resterende delen av spesialistutdanningen, dvs. for eventuell andre og tredje del. Den samlede utdanningstiden utgjør summen av disse tre utdanningstidene.

Spesialistutdanningen skal gjennomføres etter fullført medisinsk grunnutdanning. Dette sikter til noe mer enn bare bestått eksamen i medisin. Søkeren må også oppfylle andre vilkår som gir rett til å utøve yrket som lege i utdanningslandet. For eksempel er det flere land som har en obligatorisk praksisperiode før det gis fulle rettigheter som lege. Med fullført grunnutdanning menes for norskutdannede at søkeren har oppnådd cand.mag. For EØS-utdannede skal legen ha fullført grunnutdanningen i henhold til kravene i artikkel 25 og utdanningsstatens notifikasjon av disse kravene, jf. vedlegg til direktivet og forskrift om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits. For leger utdannet utenfor EØS, må det gjøres en konkret vurdering ut fra kravene til utdanningen og yrket i utdanningsstaten.

Praktisk tjeneste må derfor være gjennomført etter at legen har fullført den medisinske grunnutdanningen, for at den skal være tellende. Læringsaktiviteter som legen har gjennomført som en del

av sin grunnutdanning i et annet land kan således ikke være tellende med i den norske spesialistutdanningen. Dette betyr for eksempel at obligatorisk praktisk tjeneste (dansk KBU, svensk AT ell.) som legen har gjennomført som del av sin medisinske grunnutdanning, ikke kan telle med som del av den norske spesialistutdanningen, heller ikke som en del av første del.

Andre ledd (deltid)

Dersom legen har hatt tjeneste på deltid under utdanningen skal utdanningstiden forkortes tilsvarende. Dette betyr at dersom legen for eksempel har vært ansatt i 50 prosent stilling i to år, skal denne perioden telle med bare ett år.

Tredje og fjerde ledd (fravær som skal telle med ved beregningen av utdanningstiden)

Ved beregningen av utdanningstiden skal deltakelse på kurs eller liknende fravær som er relatert til utdanningen telle med som en del av utdanningstiden, jf. tredje ledd bokstav a. Liknende fravær som er relatert til utdanningen omfatter deltagelse i tillitsvalgtarbeid og andre tillitsverv samt disputering.

Lovfestet eller tariffestet ferie (normalt fem uker per år) skal også telle med som en del av utdanningstiden. Dette omfatter ikke overført ferie eller forskuddsferie, jf. tredje ledd bokstav b. Selv om ferie skal telle med, må det faktiske uttaket av ferie tilpasses den aktuelle tjenesten og behovet for å være tilstede for å oppnå læringsmålene. For eksempel vil det ikke være forenelig med det legen skal oppnå av læringsmål i løpet av det halve året i den kommunale helse- og omsorgstjenesten under spesialistutdanningens første del, om legen i løpet av dette halve året tar ut hele fem uker ferie. Det påligger både legen selv og utdanningsvirksomheten/kommunen et ansvar for sikre at ferien tilpasses tjenesten.

Også annet fravær skal telle med i utdanningstiden. Dette gjelder likevel ikke fravær som går ut over følgende rammer jf. fjerde ledd:

- a) tolv dager av utdanningstiden i spesialisthelsetjenesten i utdanningens første del
- b) seks dager av utdanningstiden i den kommunale helse- og omsorgstjenesten i utdanningens første del
- c) ti prosent av utdanningstiden i utdanningens resterende del

Fravær ut over dette skal komme til fratrukk ved beregningen av utdanningstiden.

Dette vil være aktuelt blant annet for sykefravær, permisjoner (inkludert fødsels-, foreldre- og omsorgspermisjoner) og uttak av overført ferie eller forskuddsferie.

Med *dager* i fjerde ledd bokstav a og b menes arbeidsdager. Dagene skal telles én for én. Det betyr for eksempel at dersom en lege er syk i syv dager, men etter planen bare skulle jobbet fire av disse dagene, så skal dette telles som fire dager. Det betyr også at fravær på enkeltdager skal telles.

Begrunnelsen for at grensen for fravær etter fjerde ledd er spesifisert til dager i spesialistutdanningens første del, mens den for de andre delene av spesialistutdanningen er spesifisert til en prosentandel, er at utdanningsperioden i første del er kortvarig og i tillegg fordelt på to forskjellige typer tjenestesteder. Antall dager gjenspeiler avveiningen av behovet for en rimelig ramme for fravær under spesialistutdanningens første del opp mot behovet for nødvendig tjenestetid for å oppnå læringsmålene og tilstrekkelig modning i faget.

Gjeldende fraværsgrenser for utdanningens første del ble innført ved forskriftsendring 21. juni 2019. Dagens regulering skal likevel gjelde for alle leger som har påbegynt spesialistutdanningens første del etter at ny ordning for spesialistutdanning ble innført i 2017.

Femte ledd (spesialistutdanning fra et annen spesialitet og deler av spesialistutdanningen fra samme spesialitet i et annet land)

I noen tilfeller har søkeren allerede spesialistutdanning og eventuelt godkjenning i en annen spesialitet. Ofte vil læringsmålene være overlappende, slik at noen av læringsmålene i den andre spesialiteten allerede er oppnådd. Oppnåelse av alle læringsmålene i den andre spesialiteten vil da kunne gå raskere enn minimumstiden på seks og et halvt år. Det vil ikke være nødvendig at legen er under spesialisering i den andre spesialiteten like lenge som i den første spesialiteten.

Det følger av bestemmelsen at det nye spesialisingsløpet kan gjennomføres på halve tiden av minimumstiden for spesialistutdanningen på seks og et halvt år, ved at tre år og tre måneder fra den første spesialistutdanningen kan være tellende. Dette gjelder enten den første spesialiseringen var gjennomført i Norge eller i et annet land. Videre gjelder det uavhengig av om legen har fullført

og fått godkjent den første spesialiseringen, eller om bare deler av den er gjennomført. Dette kravet er en gjennomføring av EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv artikkel 25 nr. 3a som sier at det kan gis dispensasjon fra minste utdanningstid med inntil halvparten av minimumsvarigheten av den nye spesialistutdanningen.

I andre tilfeller kan legen ha påbegynt, men ikke fullført (godkjent), spesialistutdanningen i samme spesialitet i utlandet. Noen læringsmål kan da være overlappende med kompetanse legen allerede har fått gjennom den første utdanningen. Det kreves også her at minst tre år og tre måneder gjennomføres i Norge (som utgjør halvparten av minimumsvarigheten etter § 2). Den norske godkjenningen er betinget av oppnådde læringsmål. Det er de norske utdanningsvirksomhetene som vil ha grunnlag for å kunne vurdere legens kunnskaper og ferdigheter. En norsk godkjenning krever kunnskaper og erfaring fra den norske helsetjenesten. Disse forutsetningene vil vanskelig kunne foreligge dersom hoveddelen av utdanningen er gjennomført i utlandet.

Bestemmelsen er begrunnet i hensynet til nødvendig modning i faget. Tid er, i tillegg til oppnåelse av de enkelte læringsmålene, en vesentlig faktor når det gjelder utvikling av spesialistkompetansen. I spesialiteter uten stor grad av faglig overlapp vil man ikke kunne oppnå nødvendig modning i faget i den andre spesialiteten dersom utdanningsløpet blir for kort.

Disse reglene gjelder kun utdanningstidens lengde, og innebærer ikke fritak fra noen av læringsmålene. Legen vil uansett måtte oppfylle alle læringsmål, også i utdanningens første del. Legen må derfor enten ha tatt utdanningens første del i Norge eller søke Helsedirektoratet om godkjenning etter § 32 (Spesialistutdanning som er delvis gjennomført i et annet land) andre ledd. Dette innebærer dermed heller ikke at leger som allerede har gjennomført spesialistutdanningens første del må gjennomføre denne delen på nytt. Videre må legen oppnå alle læringsmålene i den aktuelle spesialitetens (andre og) tredje del. Læringsaktiviteter i andre land kan legges til grunn for oppnåelse av læringsmål i andre og tredje del, jf. § 32 andre ledd.

§ 32. Spesialistutdanning som er delvis gjennomført i et annet land

Deler av spesialistutdanningen kan gjennomføres i et annet land etter fullført grunnutdanning i medisin, i form av spesialistutdanning, praktisk tjeneste eller andre læringsaktiviteter.

Når det gjelder utdanningens første del og utdanningens tredje del i allmenntilleggsmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin kan Helse- direktoratet etter søknad bekrefte at ett eller flere læringsmål skal anses som oppnådd.

Når det gjelder utdanningens andre og tredje del, med unntak for spesialitetene allmenntilleggsmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin, er det en godkjent utdanningsvirksomhet som kan vurdere og dokumentere oppnåelse av ett eller flere læringsmål.

Kommentarer til § 32

Bestemmelsen fastsetter særregler for de tilfellene der søkeren har gjennomført noe av spesialistutdanningen i et annet land.

Første ledd (læringsaktiviteter i utlandet)

Bestemmelsen regulerer de tilfellene der legen har gjennomført deler av utdanningen i et annet land. Dersom søkeren har fullført hele spesialistutdanningen og har fått spesialistgodkjenning i et annet land, skal søknaden vurderes etter § 33 (Konvertering av spesialistgodkjenning fra andre land).

Praksisen må være gjennomført etter at legen har fullført den medisinske grunnutdanningen, se kommentarene til § 31 (Beregning av utdanningstid) andre ledd.

Ved beregningen av samlet utdanningstid kan inntil tre år og tre måneder av utdanningstiden i utlandet telle med, se § 31 femte ledd.

Andre ledd og tredje ledd (vurdering av om læringsmålene er oppnådd)

Vurdering av læringsmål i utdanningens første del: Helsedirektoratet kan etter søknad bekrefte at ett eller flere læringsmål i utdanningens første del, som er basert på praktisk tjeneste eller andre læringsaktiviteter gjennomført i utland, skal anses som oppnådd.

Bestemmelsen henger sammen med § 18 som fastsetter at leger ikke kan ansettes i stilling i utdanningens andre eller tredje del før alle læringsmålene i første del er oppnådd, med unntak av de tilfellene

der legen har gjennomført mer enn halvparten av spesialistutdanningen i utlandet og bare har en mindre del av læringsmålene i første del som ikke er oppnådd. Dersom legen og arbeidsgiveren ønsker å benytte seg av dette unntaket fra rekkefølgekravet, må legen først søke direktoratet om å få bekreftet hvilke læringsmål som er oppnådd.

Det er også behov for en slik bekreftelse på oppnådde læringsmål i utdanningens første del for leger som skal arbeide som allmennlege under spesialisering med rett til trygderefusjon. Disse legene vil ha behov for å få en bekreftelse på at læringsmålene i utdanningens første del er oppnådd, slik at de ikke må ta utdanningens første del for å kunne spesialisere seg eller arbeide som allmennleger i Norge. Også for disse legene vil det kunne være aktuelt å starte som allmennlege under spesialisering selv om ikke alle læringsmålene i første del er oppnådd. I slike tilfeller vil imidlertid ikke legen få rett til trygderefusjon før alle læringsmålene i første del er oppnådd.

Vurdering av læringsmål i utdanningens andre og tredje del:

Utdanningsvirksomheter som har ansatt leger i spesialisering i utdanningens andre og tredje del, med unntak for spesialitetene allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin, kan vurdere og dokumentere læringsmål som er basert på læringsaktiviteter i andre land. Slik vurdering skal for sykehusspesialitetene ikke gjøres av Helsedirektoratet. Det er den aktuelle legens faktiske kompetanse som må vurderes i forbindelse med ansettelsen i utdanningsvirksomheten, og ved utarbeidelse av den individuelle utdanningsplanen. Vurderingen og dokumentasjonen skal skje i samsvar med § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål).

Vurdering av læringsmål i utdanningens tredje del i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin: For spesialitetene i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin er ansvaret for å vurdere og dokumentere oppnåelse av læringsmål på bakgrunn av spesialistutdanning gjennomført i andre land lagt til Helsedirektoratet i stedet for til den enkelte utdanningsvirksomhet, jf. andre ledd.

§ 33. Konvertering av spesialistgodkjenning fra andre land

Lege med norsk autorisasjon og utenlandsk spesialistgodkjenning som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning, jf. helsepersonelloven § 52, har etter søknad rett til spesialistgodkjenning i henhold til avtalen.

Søknad fra lege som har spesialistgodkjenning eller godkjenning som allmennpraktiserende lege fra et annet EØS-land eller Sveits, behandles etter reglene i forskrift 8. oktober 2008 nr. 1130 om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits.

Lege med norsk autorisasjon som har spesialistgodkjenning fra et land utenfor EØS eller Sveits, kan søke Helsedirektoratet om spesialistgodkjenning. Søkeren kan få godkjenning dersom spesialistutdanningen anerkjennes som jevngod med den norske utdanningen for den aktuelle spesialiteten eller dersom søkeren godtgjør å ha den nødvendige kyndighet ved tilleggsutdanning eller yrkeserfaring i tillegg til spesialistutdanningen.

Dersom Helsedirektoratet fatter vedtak om at utdanningen ikke oppfyller vilkårene i tredje ledd andre punktum, skal søkeren om mulig underrettes om hvilke læringsmål som ikke anses oppnådd og gis mulighet til å søke på nytt dersom disse læringsmålene senere bekreftes oppnådd av godkjente utdanningsvirksomheter i Norge.

Kommentarer til § 33

Bestemmelsen regulerer retten til norsk spesialistgodkjenning for lege som har fullført spesialistutdanningen og fått spesialistgodkjenning i andre land (konvertering).

Leger med spesialistgodkjenning etter denne bestemmelsen skal likebehandles og ha samme rettigheter som leger med spesialistgodkjenning etter § 29 (Spesialistgodkjenning). Blant annet vil de ha samme rett til refusjon fra HELFO og folketrygden etter forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos lege.

Første ledd (internasjonal avtale, nordisk overenskomst)

Bestemmelsen slår fast at lege med norsk autorisasjon og utenlandsk spesialistgodkjenning som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning, har rett til godkjenning i henhold til avtalen. Dette leddet har relevans for søkere med spesialistgodkjenning fra andre nordiske land. Overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for

visse yrkesgrupper innen helsevesenet og for veterinærer (Arjeplog-avtalen). Etter avtalens artikkel 15 har en lege med spesialistgodkjenning fra et annet nordisk land, rett til å få godkjenning i samme spesialitet i Norge. Avtalen ble imidlertid revidert den 11. desember 2018. Denne og andre bestemmelser om gjensidig godkjenning ble da opphevet. Den endrede avtalen skal etter planen tre i kraft i løpet av 2019. Helsepersonell med autorisasjon fra et annet nordisk land og som søker om autorisasjon eller lisens i Norge, skal nå i stedet få sin søknad behandlet etter EØS-reglene, se kommentarene til andre ledd. Søknader som mottas av Helsedirektoratet før den reviderte avtalen trer i kraft skal imidlertid behandles etter de gamle reglene, dvs. etter avtalen slik den var før den ble endret.

Andre ledd (tredjelandstudannede)

Bestemmelsens andre ledd regulerer retten til godkjenning for leger med spesialistutdanning eller godkjenning som allmennpraktiserende lege fra andre land enn EØS og Sveits.

Godkjenning kan gis dersom søkerens spesialistutdanning vurderes som jevn god med norsk spesialistutdanning. Godkjenning kan også gis dersom søkeren har nødvendig kyndighet ved tilleggsutdanning eller yrkeserfaring i tillegg til spesialistutdanningen. Innholdet i dokumentasjon som følger søknaden, skal vurderes opp mot fastsatte læringsmål i Norge samt krav til utdanningens lengde. Det skal foretas en konkret vurdering av om den utenlandske utdanningen anses å ligge nær opp til oppfyllelse av norske læringsmålene. Forhold som utdanningsperioder søkeren har fullført, gjennomførte læringsaktiviteter, yrkeserfaring og tilleggs- og etterutdanning innenfor det medisinske fagområdet generelt, vil være momenter av betydning ved vurderingen. Helsedirektoratets anbefalinger om læringsaktiviteter kan også være retningsgivende. Læringsmålene og tjenestetiden må være gjennomført etter at søkeren har oppnådd medisinsk grunnutdanning i hjemlandet, se kommentarene til § 31 (Beregning av utdanningstid) første ledd om hva som menes med medisinsk grunnutdanning.

Når det gjelder søkere som har tjenestegjort i Norge, vil Helsedirektoratet ved behov kunne be om en vurdering fra arbeidsgiveren.

Dersom Helsedirektoratet kommer til at utdanningen ikke er jevn god eller gir nødvendig kyndighet, skal søkeren om mulig underrettes om hvilke læringsmål som ikke anses som oppnådd. Etter at legen har gjennomført læringsaktiviteter som er relevante og oppnådde læringsmål er bekreftet av godkjente utdanningsvirksomheter i Norge, kan legen søke på nytt. Dette forutsetter at søkeren skaffer

seg en stilling med muligheter for å gjennomføre læringsaktiviteter og muligheter for å få oppnåelse av læringsmål vurdert i praksis.

I de tilfellene søkeren har utdanning fra land utenfor EØS, vil det ikke alltid være mulig å finne ut om spesialistutdanningen de viser til er jevngod med den norske utdanningen eller å vurdere søkerens samlede kyndighet. I slike tilfeller vil det heller ikke være mulig å gi en tilbakemelding på hvilke læringsmål som ikke er ansett å være oppnådd. Det er derfor tatt et forbehold i bestemmelsen ved at det står "om mulig underrettes om hvilke læringsmål som ikke anses oppnådd".

Tredje ledd (utdannet i EU/EØS)

Rett til godkjenning følger av EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv (2005/36/EF). Direktivet er gjennomført i norsk rett i EØS-forskriften (forskrift 8. oktober 2008 nr. 1130 om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits). Søknader om spesialistgodkjenning fra leger som har spesialistutdanning fra et EU/EØS-land eller Sveits, skal vurderes etter EØS-forskriften §§ 8 og 9. Søknader fra spesialister i allmenntilleggsmedisin og andre med utdanning som allmennpraktiserende leger skal vurderes etter § 10.

Kapittel 6 Spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger

§ 34. Spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av tannleger

Departementet fastsetter hvilke avgrensede deler av odontologiske fagområder det kan gis spesialistgodkjenning i.

Helsedirektoratet gir godkjenning for gjennomført spesialistutdanning.

Departementet fastsetter nærmere regler om gjennomføringen av spesialistutdanning av tannleger og om vilkår for godkjenning som spesialist. Departementet kan blant annet bestemme at søkere må gjennomgå prøve for å kunne godkjennes som spesialist.

Kommentarer til § 34

I medhold av forskrift om spesialistgodkjenning av helsepersonell og turnusstillinger for leger er det gitt bestemmelser om spesialistutdanning og godkjenning av tannleger. Disse bestemmelsene og generelle bestemmelser for utdanning i alle tannlegespesialitetene og spesielle bestemmelser for den enkelte spesialitet som er fastsatt med hjemmel i den gamle spesialistgodkjenningsforskriften, er videreført med hjemmel i forskriftens § 34.

Kapittel 7 Klager, overgangsregler og ikrafttredelse

§ 35. Klage på Helsedirektoratets vedtak

Statens helsepersonellnemnd er klageinstans for vedtak om avslag på søknad om

- a) spesialistgodkjenning etter § 29, § 33 og § 34
- b) bekreftelse av oppnådde læringsmål etter § 32 andre ledd.

Nasjonalt klageorgan for helse- og omsorgstjenesten (Helseklage) er klageinstans for vedtak om

- a) fritak fra kravet om en arbeidstid tilsvarende minst 50 prosent av heltid etter § 8 fjerde ledd femte punktum
- b) pålegg om å ansette i utdanningens første del etter § 11 andre ledd
- c) avslag på søknad etter § 12 tredje ledd tredje punktum
- d) kobling av stillinger etter § 13
- e) pålegg til kommunen om ny stilling etter § 14 sjette ledd tredje punktum
- f) tilskudd til kommunene etter § 16
- g) avslag på søknad om tidsavgrenset fritak fra kravene om å ha ansatte spesialister etter § 22 andre ledd
- h) avslag på søknad om tidsavgrenset fritak fra kravet om at veilederen for lege under spesialistutdanning i allmenntidmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin skal være godkjent spesialist i den aktuelle spesialiteten etter § 25 fjerde ledd.
- i) avslag på søknad om tidsavgrenset fritak fra kravet om at veilederen skal være godkjent spesialist etter § 25 femte ledd
- j) avslag om eller tilbaketrekning av godkjenning av utdanningsvirksomhet etter § 20 første ledd første punktum eller § 27 andre ledd første punktum
- k) avslag på registrering av utdanningsvirksomhet etter § 21 første ledd.

Kommentarer til § 35

Bestemmelsen fastsetter hvem som er klageinstans for de vedtakene som Helsedirektoratet fatter etter forskriften. Hvilken instans som skal behandle klagen, varierer etter type vedtak. Statens helsepersonellnemnd er klageinstans for vedtakene som er listet opp i første ledd, mens Nasjonalt klageorgan for helse- og omsorgstjenesten (Helseklage) er klageinstans for vedtakene som er listet opp i andre ledd.

§ 36. Overgangsregler som følge av avvikling av turnus

Turnus som er godkjent etter forskrift 21. desember 2000 nr. 1384 om spesialistgodkjenning av helsepersonell og turnusstillinger for leger § 10 jf. forskrift 20. desember 2001 nr. 1549 § 20, skal likestilles med oppnådde læringsmål i utdanningens første del.

Leger som per 1. mars 2017 er ansatt eller har fått tilbud om ansettelse i en turnusstilling, har frem til 1. mars 2019 rett til å fullføre turnusen i henhold til tilbudet eller ansettelsesavtalen og til å få godkjent eventuelt fullført turnus etter forskrift 21. desember 2000 nr. 1384 om spesialistgodkjenning av helsepersonell og turnusstillinger for leger § 10 jf. forskrift 20. desember 2001 nr. 1549 § 20. Dersom legen har hatt lovfestet eller tariffestet fravær, gjelder § 10 tilsvarende.

Leger som per 1. mars 2017 ikke er ansatt eller ikke har fått tilbud om ansettelse i en turnusstilling, men som har gjennomført deler av turnus, kan ansettes i reststillinger for utdanningens første del. De delene av turnus som er gjennomført skal da regnes med i vurderingen av oppnådde læringsmål i utdanningens første del.

Kommentarer til § 36

Bestemmelsen fastsetter overgangsordninger som har sammenheng med at turnusordningen er avviklet. Turnus var frem til 2012 en del av grunnutdanningen i Norge, og fra 2017 ble turnus erstattet av spesialistutdanningens første del. Noen av elementene i turnusen er videreført, men det er også gjort endringer. Blant annet er det innført felles kompetansemoduler og fastsatt læringsmål.

Første ledd (turnus likestilles med utdanningens første del)

Turnus skal likestilles med oppnådde læringsmål i utdanningens første del. Leger med Helsedirektoratets godkjenning av gjennomført turnus, kan begynne rett i utdanningens andre eller tredje del. Når de senere søker om spesialistgodkjenning, skal læringsmålene i første del anses som oppnådd. For det første innebærer dette et delvis unntak fra kravet om at spesialistutdanningen skal gjennomføres etter fullført medisinsk grunnutdanning. For det andre innebærer dette et unntak fra kravet om gjennomføring av spesialistutdanningens første del for å kunne få spesialistgodkjenning. Unntaket i første ledd har relevans for leger som tok turnus før 2012 som en del av sin medisinske grunnutdanning i Norge. Det er også en del EØS-utdannede leger som har tatt turnus på lisens som en del av sin

grunnutdanning, jf. overgangsordningen i forskrift 21. desember 2000 nr. 1379 om lisens til helsepersonell kapittel 1a.

Andre ledd (rett til å fullføre påbegynt turnustjeneste)

Det følger av denne bestemmelsen at leger som hadde startet opp i turnus da forskriften trådte i kraft 1. mars 2017, hadde rett til å fullføre turnus etter de gamle reglene. Skjæringspunktet er her satt til det tidspunktet legen fikk tilbud om stillingen. Det er ikke nødvendig at legen hadde tiltrådt eller blitt ansatt.

Denne rettigheten gjaldt i utgangspunktet frem til 1. mars 2019. En lege som har blitt forsinket, for eksempel på grunn av sykdom eller foreldrepermisjon, kan likevel fullføre og få godkjenning etter de gamle reglene. Det er tatt inn en henvisning til § 10 i forskrift 21. desember 2000 nr. 1384 om spesialistgodkjenning av helsepersonell og turnusstillinger for leger (spesialistgodkjenningsforskriften) som sier at enkelte regler om turnus fortsatt skal gjelde. Denne er tatt inn for å presisere at leger som har hatt foreldrepermisjon osv. har rett til å fullføre og få godkjent turnus etter de gamle reglene, også etter 1. mars 2019.

Tredje ledd (reststillinger)

Dette leddet regulerer situasjonen for leger som hadde gjennomført deler av turnus da den nye spesialistutdanningens første del trådte i kraft 1. mars 2017. Disse legene kan ansettes i reststillinger i utdanningens første del. Arbeidsgiver for reststillingene må da vurdere hvilke læringsmål som allerede er oppnådd gjennom den tidligere delvis gjennomførte turnusen og hvilke av læringsmålene som skal oppnås i reststillingen. Ved ansettelse og tjeneste i reststillinger mellom 1. mars og 1. september når det ikke er etablert egne læringsaktiviteter utover den praktiske tjenesten, kan tjenesten likevel regnes med ved vurderingen av oppnådde læringsmål i utdanningens første del.

I de tilfellene der legen har gjennomført sykehusturnus og deretter ansettes i restplass i kommunen, vil legens arbeidsgiver ikke kunne bekrefte oppnådde læringsmål i spesialisthelsetjenesten. I slike tilfeller må det kunne legges til grunn at læringsmålene for spesialisthelsetjenesten er oppfylt dersom sykehusturnusen kan dokumenteres tilfredsstillende gjennomført etter turnusreglene.

§ 37. Overgangsregler for spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger

Norsk spesialistgodkjenning som er gitt etter tidligere regler beholdes.

For leger som per 1. mars 2019 er under spesialisering gjelder, med unntak for spesialisering i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin, følgende overgangsregler:

- a) Legene har rett til å få en vurdering av oppnådde læringsmål på bakgrunn av kompetanse oppnådd ved tjeneste og andre læringsaktiviteter som allerede er gjennomført etter forskrift 21. desember 2000 nr. 1384 om spesialistgodkjenning av helsepersonell og turnusstillinger for leger. Utdanningsvirksomheten der legen er ansatt eller utdanningsvirksomheten legen er tilknyttet, skal sørge for at oppnådde læringsmål vurderes og dokumenteres innen 1. mars 2022. For leger som da er i permisjon eller har annet fravær fra tjenesten, er fristen seks måneder etter at legen er tilbake i tjenesten.
- b) Praktisk tjeneste i utdanningsstilling før 1. mars 2019 skal telle med i beregningen av samlet utdanningstid etter § 31.
- c) Leger som per 1. mars 2019 har mindre enn tre år igjen av spesialistutdanningen, kan søke om spesialistgodkjenning etter forskrift 21. desember 2000 nr. 1384 om spesialistgodkjenning av helsepersonell og turnusstillinger for leger.

For leger som per 1. mars 2019 er under spesialisering i allmennmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin gjelder følgende overgangsregler:

- a) Leger har rett til å gjennomføre spesialistutdanningen og søke om spesialistgodkjenning etter tidligere ordning dersom de søker om spesialistgodkjenning innen 1. mars 2025.
- b) Dersom legen og virksomheten legen er tilknyttet blir enige om at legen skal gå over i ny ordning for spesialistutdanning, kan legen gjennomføre resten av spesialistutdanningen og søke om spesialistgodkjenning etter denne forskriften. Virksomheten må i så fall oppfylle kravene etter denne forskriften for den gjenstående delen av spesialistutdanningen. Legen får i så fall rett til en vurdering av oppnådde læringsmål på bakgrunn av kompetanse oppnådd ved tjeneste og andre læringsaktiviteter som allerede er gjennomført etter påbegynt ordning for spesialistutdanning. Virksomheten skal sørge for at oppnådde læringsmål vurderes og dokumenteres innen 1. mars 2022. For leger som da er i permisjon eller har annet fravær fra tjenesten, er fristen seks måneder etter at legen er tilbake i tjenesten.

For leger som per 1. mars 2019 er under spesialisering og har autorisasjon på grunnlag av gjennomført grunnleggende lege-utdanning i andre EØS-land, gjelder ikke kravet i § 29 bokstav a om dokumentasjon på oppnådde læringsmål i utdanningens første del.

Kommentarer til § 37

Bestemmelsen regulerer overgangsordninger for leger som hadde startet i spesialisering da spesialistforskriften trådte i kraft. Dette gjelder alle som har gjennomført hele eller deler av spesialistutdanningen i Norge, enten de på denne datoen faktisk er i ferd med å gjennomføre utdanningen eller de av ulike grunner har et avbrudd i utdanningen. Andre ledd regulerer sykehusspesialitetene, mens tredje ledd regulerer spesialiseringene i allmenntilleggsmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin.

Første ledd (innvilgede godkjenninger beholdes)

Bestemmelsen slår fast at forskriften ikke har virkning for allerede innvilgede godkjenninger. Leger med spesialistgodkjenning etter den tidligere spesialistgodkjenningsforskriften eller EØS-forskriften, beholder tittel og rettighetene som tittelen gir (forskrift 21. desember 2000 nr. 1384 om spesialistgodkjenning av helsepersonell og turnusstillinger for leger, og forskrift 8. oktober 2008 nr. 1130 om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits).

Andre ledd (under spesialisering i en av sykehusspesialitetene)

Andre ledd regulerer overgangsregler for de som er under spesialisering i en av sykehusspesialitetene etter de gamle reglene i spesialistgodkjenningsforskriften, når forskriften trer i kraft 1. mars 2019. Med "under spesialisering" menes at legen har tiltrådt i stillingen, inngått avtale om ansettelse eller fått tilbud om ansettelse. Det vil dermed være enkelte som omfattes av overgangsordningen selv om de ikke har tiltrådt stillingen per 1. mars 2019, fordi de har inngått avtale om ansettelse eller har fått tilbud om ansettelse. Dette gjelder likevel bare tjeneste i stillinger som vil kunne telle til spesialiseringen etter de gamle reglene. Etter disse reglene måtte ansettelsesavtalen gjelde i minst tre måneder i minst 50 prosent stilling for å kunne være tellende. Var det inngått avtale eller tilbudt stilling av kortere varighet eller med lavere stillingsbrøk, ble legen ikke ansett å være under spesialisering.

Det er et mål at flest mulig leger under utdanning i sykehus-spesialitetene så raskt som mulig fases inn i den nye ordningen for utdanning og godkjenning. Det skal i utgangspunktet være en overgangsperiode på tre år. Hovedregelen er at alle skal over i ny ordning fra 1. mars 2019. Leger som er kommet langt i spesialiseringen, kan imidlertid velge å fullføre og få godkjenning etter gammel ordning dersom vilkårene i bokstav c er oppfylt.

Bokstav a: Denne bestemmelsen regulerer overgangen for de som allerede har påbegynt spesialiseringen etter gammel ordning og som skal fases inn i ny ordning. Legene skal få en vurdering av oppnådde læringsmål på bakgrunn av kompetanse oppnådd ved tjeneste og andre læringsaktiviteter som allerede er gjennomført etter de gamle reglene i spesialistgodkjenningsforskriften. Tidligere praksis skal også telle med i beregningen av samlet utdanningstid etter § 31 (Beregning av utdanningstid).

Utdanningsvirksomheten der legen er ansatt, skal sørge for at oppnådde læringsmål vurderes og dokumenteres i løpet av en overgangsperiode på tre år, det vil si senest 1. mars 2022. For leger som er i permisjon eller har annet fravær fra tjenesten når denne fristen utløper, er fristen seks måneder fra legen er tilbake i tjenesten. Det siktes til alle typer fravær som følger av lov, tariffavtale eller avtale med arbeidsgiver. Det avgjørende er at det er tale om et bestående ansettelsesforhold.

Plikten til å vurdere og dokumentere oppnådde læringsmål ligger på den utdanningsvirksomheten som har ansvar for legen når fristen løper ut. I overgangsperioden før 1. mars 2022 må legens individuelle utdanningsplan baseres på en foreløpig vurdering av hvilke læringsmål som gjenstår. Vurderingen skal gjennomføres og bekreftes på samme måte som ved den løpende vurderingen etter § 26 (Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål). Forskjellen er at vurderingen vil skje i en viss tid i etterkant av at læringsaktivitetene er gjennomført. Av hensyn til utdanningsplanene og for å unngå tidspress når fristen går ut, bør registreringen av oppnådde læringsmål starte så snart som mulig. Det bør utvises smidighet og skjønn som ivaretar både hensynet til legene og hensynet til kompetansekrav og pasientsikkerhet.

Når det gjelder de som har fullført i gammel ordning innen 1. mars 2022 i henhold til bokstav a, men som av ulike grunner ikke får innlevert søknad før etter dette tidspunkt, vil de likevel kunne søknadsbehandles etter gammel ordning. Det avgjørende vil i så fall være når utdanningen er gjennomført/avsluttet.

Bokstav b: Gjennomført spesialistutdanning etter de gamle reglene fra tiden før den nye forskriften trådte i kraft 1. mars 2019, skal telle med ved beregningen av samlet utdanningstid.

Bokstav c: Leger som per 1. mars 2019 hadde mindre enn tre år igjen av kravet til tjenestetid etter den gamle spesialistgodkjenningforskriften, kan søke spesialistgodkjenning etter den gamle forskriften. Dette betyr at den gamle spesialistutdanningen stort sett vil være faset ut innen utløpet av 2022, jf. treårsregelen. Dette må imidlertid ikke forstås som et krav om at spesialiseringen må være gjennomført innen 2022. Det vil være noen som har gjennomført deler av spesialistutdanningen, men som på grunn av foreldrepermisjon, jobbskifte, pause i utdanningen eller av andre grunner, ikke arbeider i en utdanningsstilling den 1. mars 2019. Også disse vil kunne fullføre utdanningen og søke godkjenning etter de gamle reglene. Dette betyr at de gamle reglene vil kunne få anvendelse i noen tilfeller også etter 2022.

Tredje ledd (under spesialisering i allmennmedisin, samfunnsmedisin eller arbeidsmedisin)

Bestemmelsen gir overgangsregler for leger som før 1. mars 2019 har påbegynt den spesialitetsspesifikke utdanningen i allmennmedisin, samfunnsmedisin eller arbeidsmedisin.

Legen må være "under spesialisering". Dette skal forstås på samme måte som etter andre ledd. Med "under spesialisering" menes her at legen har tiltrådt tjeneste eller stillingen, inngått avtale om tjeneste eller ansettelse eller fått tilbud om ansettelse. Det vil dermed være enkelte som omfattes av overgangsordningen selv om de ikke har tiltrådt tjeneste eller stilling per 1. mars 2019 fordi de har inngått avtale om tjeneste eller ansettelse eller har fått tilbud om ansettelse. Dette gjelder likevel bare for tjeneste som vil kunne telle til spesialiseringen etter de gamle reglene (spesialistgodkjenningforskriften). Dette vil gjelde for eksempel for leger som arbeider som allmennlege med rett til trygderefusjon (fastlege, fastlegevikar eller ved legevakt), leger som arbeider som sykehjemslege eller ved KAD enheter. Det må imidlertid være tale om en stilling på minst tre måneder i minst 50 prosent stilling. Er det inngått avtale eller tilbudt stilling av kortere varighet eller med lavere stillingsbrøk, vil legen ikke anses å være under spesialisering. Dette gjelder for eksempel leger som er ansatt i korte vikariater for fastlege på to – tre uker, selv om de har hatt rett til trygderefusjon.

Bokstav a: Leger som var under spesialisering 1. mars 2019 har rett til å gjennomføre spesialistutdanningen og søke om spesialistgodkjenning etter tidligere ordning. Legene må ha fullført spesialistutdanningen og ha søkt om spesialistgodkjenning innen 1. mars 2025. Etter 1. mars 2025 vil det derfor ikke lenger være adgang til å søke om godkjenning etter tidligere ordning for spesialitetene allmenntmedisin, samfunnsmedisin og arbeidsmedisin. Det forutsettes dermed at alle som vil fullføre spesialistutdanningen etter gammel ordning har gjennomført spesialistutdanningen og søkt om spesialistgodkjenning innen denne fristen.

Bokstav b: Leger som var under spesialisering 1. mars 2019 kan som alternativt til å gjennomføre spesialistutdanningen etter tidligere ordning, gjennomføre den resterende delen av spesialistutdanningen etter ny ordning i tråd med denne forskriften. Overgang til ny ordning forutsetter at legen og den virksomhet som etter ny ordning vil kunne bli utdanningsvirksomhet for legen, blir enige om at legen skal gå over i ny ordning. Overgang forutsetter videre at virksomheten må bli godkjent eller registrert utdanningsvirksomhet og oppfylle kravene etter denne forskriften.

Ved overgang til ny ordning får legen rett til en vurdering av oppnådde læringsmål på bakgrunn av kompetanse oppnådd ved tjeneste og andre læringsaktiviteter som allerede er gjennomført etter tidligere ordning. Samtidig får virksomheten en plikt til å vurdere og dokumentere hvilke læringsmål etter ny ordning som er oppnådd på bakgrunn av denne kompetansen. Læringsaktiviteter i tidligere ordning vil ikke alltid være direkte konvertible med læringsmålene i ny spesialistutdanning, og det vil derfor måtte foretas en reel vurdering av legene for å avgjøre om det enkelte læringsmålet er oppnådd. Det er satt en grense for overgang fra tidligere til ny ordning, for å unngå at slik overgang kan skje i en for lang periode etter at ny ordning er innført.

Ved overgang til ny ordning skal utdanningsvirksomheten sørge for at oppnådde læringsmål vurderes og dokumenteres innen 1. mars 2022. Dette innebærer at legen og utdanningsvirksomheten i tilstrekkelig tid før denne fristen må ha blitt enige om overgang til ny ordning og ha gjennomført de oppgavene som er nødvendige for å ha fullført vurderingen og dokumenteringen innen fristen.

For leger som ved utløp av fristen er i permisjon eller har annet fravær fra tjenesten, er fristen seks måneder etter at legen er tilbake i tjenesten. Denne forskyvningen av fristen gjelder alle typer avbrudd i spesialiseringen, uavhengig av årsak. Det kan for eksempel være tale

om foreldrepermisjon, sykdom, forskning, annet legearbeid eller midlertidig arbeidsledighet.

Dersom fristen ikke overholdes, må legen fullføre spesialistutdanningen og søke om spesialistgodkjenning etter tidligere ordning innen 1. mars 2025, se bokstav a.

Bokstav c: Bestemmelsen slår fast at praktisk tjeneste som er gjennomført etter de gamle reglene, skal telle med i beregningen av samlet utdanningstid dersom legen søker om spesialistgodkjenning etter § 31 (Beregning av utdanningstid).

Fjerde ledd (unntak fra første del for leger med grunnleggende legeutdannede fra EØS-land)

Leger som har sin medisinerutdanning fra et EØS-land og som allerede har påbegynt spesialiseringen, trenger ikke å ta utdanningens første del. Bestemmelsen er en videreføring av den tidligere spesialistgodkjenningsforskriften som åpnet for at EØS-utdannede leger med autorisasjon kunne starte rett i spesialiseringen uten å ta turnus først. Dette er et generelt krav som gjelder når legen søker godkjenning etter denne forskriften § 29 (Spesialistgodkjenning), uavhengig av spesialitet eller om legen senere bytter spesialitet.

§ 38. Overgangsregler for godkjenning av utdanningsvirksomheter og registrering av utdanningsvirksomheter

Søknad om godkjenning som utdanningsvirksomhet etter denne forskriften som er sendt før 1. mars 2019, gjelder som godkjenning frem til søknaden er ferdig behandlet.

Virksomheter som innen 1. juni 2019 søker om registrering som utdanningsvirksomhet, skal ansees som registrert utdanningsvirksomhet etter denne forskriften fra 1. mars 2019 og frem til virksomheten er registrert som utdanningsvirksomhet etter § 21.

Kommentarer til § 38

Bestemmelsen fastsetter overgangsregler for virksomheter som tilbyr spesialistutdanning, men som ikke var godkjent eller registrert utdanningsvirksomhet ved ikrafttredelsen 1. mars 2019.

Første ledd (søknad om godkjenning innen 1. mars 2019)

Bestemmelsen slår fast at virksomheter som har søkt om godkjenning før 1. mars 2019, skal regnes som godkjente utdanningsvirksomheter frem til søknaden er ferdig behandlet. Disse virksomhetene må like fullt følge reglene som gjelder for utdanningsvirksomhetene, og må derfor lage utdanningsplaner, oppnevne veiledere osv. i samsvar med §§ 22 flg.

Virksomheter som ønsker godkjenning som utdanningsvirksomhet etter 1. mars 2019, må søke om dette. Alle utdanningsvirksomheter må ha godkjenning etter de nye reglene innen 1. mars 2019. Fordi det kan bli opphopning av søknader og derfor ikke mulig for Helse- og omsorgsdepartementet å godkjenne alle som har søkt, er det i andre ledd fastsatt at søknad som er sendt innen 1. mars 2019, skal gjelde som godkjenning inntil departementet har ferdigbehandlet søknaden.

Andre ledd (søknad om registrering innen 1. juni 2019)

Virksomheter som innen 1. juni 2019 søker om registrering som utdanningsvirksomhet skal anses som registrert utdanningsvirksomhet, med virkning allerede fra 1. mars 2019 (når kravet om å være registrert utdanningsvirksomhet ble innført) og frem til virksomheten blir registrert i samsvar med søknaden. Fra de har søkt forutsettes det at de følger reglene som gjelder for registrerte utdanningsvirksomheter.

§ 39. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. mars 2017 når det gjelder utdanningens første del, inkludert godkjenning etter § 32 andre ledd, og når det gjelder spesialisering for tannleger etter § 34.

Forskriften trer i kraft 1. mars 2019 når det gjelder utdanningens andre og tredje del og spesialistgodkjenning etter § 29 til § 33.

Endringer i øvrige forskrifter trer i kraft 1. mars 2017.

Kommentarer til § 39

Det følger av denne bestemmelsen at spesialistforskriften trådte i kraft i to trinn. Dette henger sammen med at den nye spesialistutdanningsordningen ble faset inn gradvis.

Første ledd (bestemmelser om utdanningens første del)

Først startet utdanningens første del 1. mars 2017. Da ble de første ordinære stillingene i utdanningens første del utlyst, slik at de første legene ble ansatt i ny ordning fra høsten 2019.

Andre ledd (bestemmelser om utdanningens andre og tredje del)

Utdanningens andre og tredje del ble iverksatt og reglene om dette trådte i kraft den 1. mars 2019. På dette tidspunktet var de første legene ferdige med utdanningens første del i den nye ordningen. Disse legene kan fortsette spesialiseringen i utdanningens andre eller tredje del etter reglene i denne forskriften. Det samme gjelder de som har gjennomført turnus jf. § 36 (Overgangsregler som følge av avvikling av turnus) første ledd de som omfattes av overgangsordningen for EØS-utdannede jf. § 37 (Overgangsregler for spesialistutdanning og spesialistgodkjenning av leger) andre ledd bokstav c.

